

Центр громадської адвокатури

**ПРАВОВА ПРОСВІТА ЯК СПОСІБ СПРИЯННЯ
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ БЕЗРОБІТНИХ
МЕШКАНЦІВ СІЛЬСЬКИХ РАЙОНІВ:
ЗВІТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ**

Львів -2012

Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів: звіт реалізації проекту. / За ред. О. Я. Коваль. – Львів, 2012.

У виданні «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів: звіт реалізації проекту» здійснено узагальнення питань та кейсів правової допомоги, щодо яких звертались мешканці сіл до громадської приймальні, аналіз причин, пов'язаних із порушенням трудових прав, аналітичні матеріали та рекомендації.

Підготовку та друк видання здійснено в рамках проекту «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини», який реалізується Центром громадської адвокатури в партнерстві з Львівським обласним центром зайнятості за підтримки проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Доступ до правосуддя та правової обізнаності в Україні «Правова країна», що втілюється компанією Менеджмент Системс Інтернешнл (MSI).

Зміст даного видання є виключно відповідальністю ГО «Центр громадської адвокатури» та не обов'язково відображає погляди USAID, MSI та уряду США.

Зміст

Передмова	4
Розділ I. Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів	5
Глава 1. Методологія проекту «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини»	5
Глава 2. Опис кейсів діяльності правової приймальні	10
Розділ II. Участь неурядових громадських організацій у сприянні правовій просвіті в сільських населених пунктах	52
Глава 1. Трудові та соціально-економічні права у фокусі діяльності громадських неурядових організацій	52
Глава 2. Проблеми місцевого значення та шляхи їх вирішення	60
Розділ III. Правовий захист безробітних мешканців сільських районів	69
Глава 1. Механізми (способи) захисту трудових прав та їх ефективність в українських умовах	69
Глава 2. Правовий захист трудових прав у Рішеннях Європейського Суду з прав людини у справах громадян проти України	84

Передмова

У рамках проекту «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини» Центр громадської адвокатури спільно із партнерами здійснював діяльність, сприяючи забезпеченню прав сільського населення у сфері трудових відносин, підвищенню правової обізнаності щодо реалізації та захисту їх трудових прав та зменшенню безробіття.

Безробіття було і залишається однією із вагомих проблем в українській державі. Проблема зайнятості та матеріального становища як одну із головних вказують і самі українці. Так, за дослідженнями Центру ім. Разумкова хвилююче питання про мови отримало пріоритет у 3,9 % українців, тоді як питання безробіття 59,3 % (перше місце серед усіх).

Однією із причин багатьох проблем зайнятості, трудових прав та інших пов'язаних із ними прав соціально-майнового характеру у таких країнах експерти ООН називають доступ до права, правової системи та правових послуг. Так, сам механізм посилення правових можливостей бідних верств населення є, на думку Комісії, “процесом системних змін, за допомогою яких малозабезпечені та соціально ізольовані громадяни можуть отримати доступ до права, правової системи та правових послуг для захисту і посилення їхніх інтересів”.

В рамках проекту «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини» надавались правові консультації та інші види правової допомоги мешканцям обраних сільських територій, проводились навчання та аналізувались проблеми ефективності захисту порушених трудових прав. Апробований новий спосіб організації та надання правової допомоги через поєднання зусиль різних партнерів – громадських неурядових організацій, органів влади, що сприяють зайнятості населенню, сільських рад, органів самоорганізації населення та інших осередків громадської активності.

Пропонуємо Вашій увазі результати реалізації проекту, опис кейсів правової допомоги, аналіз проблем, які виникають у сільських територіях у реалізації та захисті трудових прав, виклики та завдання у реалізації правової просвіти щодо сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів.

Розділ I Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів

Глава 1 Методологія проекту «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини»

Проект «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини» реалізується за підтримки Проекту «Правова країна» громадською організацією «Центр громадської адвокатури» спільно із партнерами.

Як свідчать статистичні дані, рівень безробіття на селі є дуже високий, після ліквідації багатьох сільськогосподарських та аграрних господарств більшість громадян, які проживають в селі, втратили роботу, і на даний час виживають переважно від заняття городництвом на належних їм землях, однак така діяльність має сезонний характер і не спрямована на отримання належних доходів для існування. Як стверджують соціологи, більше половини сільського населення не працює, і щотижня з карти України зникає одне село. Щороку поглиблюється тенденція до зростання безробіття на селі. Середньомісячна заробітна плата в сільському господарстві України залишається найнижчою серед галузей економіки.

Представники державної служби зайнятості стверджують, що проблему безробіття на селі можна вирішити завдяки проведенню інформаційно-роз'яснювальної роботи серед сільського населення, надання йому відповідних правових консультацій щодо можливостей працевлаштування, щодо існування державних програм підтримки певної діяльності в сільському господарстві, щодо можливості отримання дотацій на це з бюджету, щодо започаткування власної справи в інших формах тощо. До речі, в багатьох країнах Європи особа не вважається безробітною, якщо вона має у власності значну земельну ділянку (наприклад, у Польщі – 2 гектари землі).

В Україні загалом існує проблема відсутності правових можливостей для бідних верств населення. Сільське населення в Україні нале-

жить до бідних верств населення, і це факт. На селах люди отримали у власність будинки, земельні ділянки, паї тощо, але вони не мають достатньо правових знань, як розпорядитися цим майном, як правильно використати ці ресурси (землю зокрема), щоб отримати дохід, достатній для підтримання належного життєвого рівня. Також сільське населення не знає про можливості отримати доступ до інвестицій для розвитку сільського господарства, рибного промислу тощо, не володіє інформацією про можливість працевлаштування на підходящу роботу та можливості служби зайнятості у цих питаннях. Причиною цього є повна ізоляція сільського населення – як правова, так і інформаційна. Держава нічого не робить для подолання цього, а ресурсів у сільській владі немає, хоча є певні намагання, які не завжди співпадають з наявними можливостями. Цей проект покликаний подолати таку ізоляцію, провести правову просвіту про відповідні можливості працевлаштування та започаткування власної справи на селі, отримання допомоги від держави в інших формах для подолання безробіття.

Основними завданнями даного проекту є сприяння підвищенню знань щодо можливостей працевлаштування сільського населення для подолання безробіття, можливостей започаткування власної справи для подолання безробіття на селі, та щодо можливостей отримання дотацій та допомог на розвиток виробничої або іншої сільськогосподарської діяльності на селі відповідно до діючих загальнодержавних або територіальних програм.

Для досягнення даних завдань проектом передбачено надання правових консультацій на території п'ятих сільських рад Львівської області. Дані консультації надавались юристами за сприяння сільських рад та створених органів самоорганізації населення, шляхом відвідування кожного домоволодіння та надання консультацій безпосередньо в сільській раді. Інформування про можливість отримання правових консультацій відбувалось кількома шляхами: юрист щодня обходив кілька домоволодінь, розповідаючи про проект та одночасно надаючи правові консультації. Протягом одного дня юрист мав змогу обійти кілька таких домоволодінь. Також консультації надавались в приміщенні сільської ради або органу самоорганізації населення (залежно від населеного пункту) у визначений день відповідно до встановленого графіку. Про конкретні години консультування юрист повідомляв особисто під час спілкування з мешканцями, коли обходив домівки, також відповідне оголошення було розміщене в місцях найбільшого скупчен-

ня людей в селі. Ті мешканці сіл, які не наважились отримати правові консультації безпосередньо біля свого дому або в яких виникла потреба у подальшій правовій допомозі мали змогу її отримати під час консультування у сільській раді (органі самоорганізації населення). Тобто цільова група проекту дізналась про те, що надаються правові консультації з питань працевлаштування, започаткування власної справи тощо від самого юриста та з оголошень, які вивішувались у місцях великого скупчення людей в селі. Також юрист залишав пам'ятку (буклет) про час та місце надання правових консультацій.

Враховуючи те, що до реалізації проекту було залучено 5 сільських рад та органів самоорганізації населення, відповідно працювали 5 юристів, які потребували координації. Для цього у м. Львові працював юрист-експерт, який координував роботу юристів, надавав їм консультативну, методичну та іншу необхідну допомогу. Юристи, які працювали в селах, вели облік мешканців, яких вони обійшли, облік мешканців, які звернулися за правовою допомогою, облік кожної наданої правової консультації (в тому числі – складання процесуальних чи інших документів, представництво інтересів за потреби, відстеження руху справи тощо). Щотижня юристи надавали цю інформацію в Центр громадської адвокатури, який аналізував отриману інформацію, визначав проблеми, формував перелік справ, складав рекомендації щодо усунення виявлених труднощів та проблемних ситуацій, щотижня оприлюднював узагальнену інформацію у засобах масової інформації. Інформація поширювалась шляхом розміщення її на сайті організації, інформаційних та громадських порталах тощо. Також інформація поширювалась через соціальні мережі (facebook тощо).

Правові консультації з питань трудового права надавались на території 5 сільських рад, а саме:

- Зарічанської сільської ради Жидачівського району (для мешканців сіл Дем'янка-Лісна, Дем'янка-Наддністрянська, Заріччя та Межиріччя).
- Монастирської сільської ради Жидачівського району (для мешканців сіл Которини, Монастирець, Протеси та Старе Село).
- Містковицької сільської ради Самбірського району (для мешканців сіл Зарайське, Климівщина, Ковиничі та Містковичі).
- Тартаківської сільської ради Сокальського району (для мешканців сіл Бірки, Тартаків, Романівка та Копитів).
- Вузької сільської ради Радехівського району (для мешканців

сіл Вузлове, Бабичі, Нестаничі, Раковище та Шайноги).

Ключовим повідомленням, яке було необхідно донести до сільського населення, є те що безробіття сільського населення можна подолати в різний спосіб, зокрема, шляхом працевлаштування (про правові аспекти консультацію надавав юрист, про організаційні аспекти можна було дізнатися у службі зайнятості), шляхом започаткування власної справи, тобто самозайнятості (про що теж можна було отримати правову консультацію від юриста, крім того, держава стимулює підприємництво в різний спосіб, в тому числі, шляхом надання різного виду допомоги), шляхом участі в різних державних програмах, відповідно до яких держава виділяє кошти (дотації) на розвиток сільського господарства, водного промислу, бджільництва тощо. Цільова група проекту, отримавши ключове повідомлення, отримала інтерес (зацікавлення) до подальшого отримання інформації щодо працевлаштування, щодо започаткування власної справи, щодо можливості отримати певну державну допомогу чи дотацію. Відповідно заінтересовані особи звертались у відповідні інстанції (центр зайнятості, сільські ради, неурядові організації тощо) з метою реалізації наданих їм законом можливостей, про що йшлося вище. Тому активність самого населення є немалозначним чинником досягнення позитивного результату за проектом. Юристи не лише надавали правові консультації цільовій групі, а й стимулювали подальші дії сільських жителів щодо практичного подолання безробіття (переконання їх в тому, що слід піти і спробувати працевлаштуватися, отримати певну дотацію тощо). Проблема полягала в тому, що про вищезазначені шляхи усунення безробіття зазвичай не знало ні сільське населення, ні сільська влада, тому необхідно було донести до відома як одних, так і других цю інформацію, та дати можливість їм усвідомити, що це реально досягнути. Звичайно, на місцевому рівні існує чимало проблем, які перешкоджали досягненню результатів, які передбачено проектом, але для цього відбувався збір цих проблем, вони підлягали постійному аналізу та пропонувались шляхи їх вирішення. Крім того, відбувалось узагальнення та оприлюднення цих проблем та шляхів їх вирішення. Також в рамках проекту досліджено можливості сільської влади щодо прийняття і реалізації територіальної програми зайнятості населення, для чого теж було здійснено відповідну попередню аналітичну роботу.

До діяльності за проектом було залучено також представників сільської влади та органів самоорганізації населення, для яких було

проведено семінар-тренінг. Семінар-тренінг стосувався впровадження різних заходів, пов'язаних із сприянням зайнятості населенню, що проживає в селах, пов'язаних з впровадженням загальнодержавних та територіальних програм зайнятості населення, залученням та використанням дотацій та допомог на розвиток місцевих ініціатив у сфері сільського господарства, бджільництва тощо. Необхідність проведення такого заходу зумовлена потребою довести до відома представників влади відомі способи стимулювання виробництва та зайнятості в межах сільських населених пунктів, про що їм, найбільш імовірно, невідомо. До участі в заході були запрошені представники усіх сільських рад та органів самоорганізації населення, на території яких надавалися правові консультації в рамках цього проекту.

Глава 2

Опис кейсів діяльності правової приймальні

В рамках проекту «Правова просвіта як спосіб сприяння працевлаштуванню безробітних мешканців сільських районів Львівщини», що реалізовувався за підтримки проекту «Правова країна», Центром громадської адвокатури у співпраці із Львівським обласним центром зайнятості, Західноукраїнським ресурсним центром та іншими організаціями налагоджено надання правової допомоги у сільських територіях Львівської області. Протягом періоду реалізації проекту правники надавали консультації, склали процесуальні документи.

Важливими у діяльності правозахисних організацій є моніторинг, узагальнення та аналіз типових та унікальних прикладів порушень прав людини у відповідній сфері, а також аналіз частих звернень та запитів за консультаціями. Нижче наводимо приклади узагальнень та наданих консультацій у рамках роботи приймальні.

Справа про допомогу на дитину до досягнення нею трирічного віку. Громадянка А. має дитину, вона звернулась щодо надання консультації про допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трьохрічного віку. Типовими є подібні звернення, що зумовлені низьким рівнем інформування громадян про їхні права та механізми реалізації, незнання громадянкою законодавства України.

Громадянки було роз'яснено право і порядок на отримання такої допомоги. Відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» громадянка має право на допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми та перелік документів, необхідних для призначення допомоги за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України. Всі види державної допомоги сім'ям з дітьми, крім допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам, зазначеним у частині другій статті 4 цього Закону, призначають і виплачують органи соціального захисту населення за місцем проживання батьків (усиновлювачів, опікуна, піклувальника). Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам, зазначеним у частині другій статті 4 цього Закону, призначається і виплачується за місцем основної роботи (служби). Документи, необхідні для призначення державної допомоги

сім'ям з дітьми, подаються особою, яка претендує на призначення допомоги, самостійно. За наявності письмової заяви особи, яка претендує на призначення допомоги, але за станом здоров'я або з інших поважних причин не може самостійно зібрати необхідні документи, збір зазначених документів покладається на органи, що призначають допомогу. Документи, необхідні для призначення державної допомоги сім'ям з дітьми, розглядаються органом, що призначає та здійснює виплату державної допомоги, протягом 10 днів з дня звернення. Про призначення державної допомоги чи про відмову в її наданні із зазначенням причини відмови та порядку оскарження цього рішення орган, що призначає і здійснює виплату державної допомоги сім'ям з дітьми, видає чи надсилає заявникові письмове повідомлення протягом 5 днів після прийняття відповідного рішення.

Право на допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку за цим Законом має особа (один з батьків дитини, усиновлювач, опікун, баба, дід або інший родич), яка фактично здійснює догляд за дитиною. Допомога по догляду за дитиною, призначена опікуну, вважається власністю дитини. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку виплачується щомісяця з дня призначення допомоги по догляду за дитиною по день досягнення дитиною вказаного віку включно. Усиновлювачам та опікунам допомога призначається не раніше, ніж з дня прийняття рішення про усиновлення або встановлення опіки. Особам, звільненим з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації, до їх працевлаштування допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на підставі довідки ліквідаційної комісії.

Особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на підставі витягу з наказу (розпорядження) роботодавця про надання особі, яка фактично здійснює догляд за дитиною, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Особам, зареєстрованим у державній службі зайнятості як безробітні, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на підставі довідки державної служби зайнятості. У разі працевлаштування або виходу на роботу матері дитини або особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною, до закінчення строку догляду у режимі повного робочого

часу зазначена допомога виплачується особі, яка продовжує догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Призначення допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку особі, яка фактично доглядає за дитиною, здійснюється за письмовою заявою цієї особи та на підставі довідки матері дитини про те, що виплату зазначеної допомоги їй припинено (із зазначенням дати).

Матерям, які мають дітей віком до трьох років і вийшли на роботу та працюють у режимі неповного робочого часу або вдома, що підтверджується довідкою з місця роботи, або одночасно продовжують навчання з відривом від виробництва, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років призначається (виплачується) в повному розмірі.

Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку надається у розмірі, що дорівнює різниці між прожитковим мінімумом, встановленим для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу.

У даній справі було надано письмову консультацію.

Незаконне скорочення посади та не виплата премії. Громадянка К. є інвалідом другої групи загального захворювання, 10.08.2003 року була зарахована в штат працівників Наркологічного диспансеру на підставі Наказу. 01.10.2004 року відбулась зміна керівництва Наркологічного диспансеру, після чого почались постійні порушення норм трудового законодавства з боку адміністрації закладу. 15.12.2010 року громадянка була звільнена.

Вона звернулась до Територіальної інспекції праці у Львівській області, у зв'язку з тим що адміністрацією закладу порушувались норми законодавства про охорону праці та норми Кодексу законів про працю, а саме, безпідставно перевели громадянку на посаду економіста 1 категорії, не виплатили премію за 2007 рік, зняли надбавку за шкідливість – 25% у грудні 2009 року, позбавили матеріальної допомоги за результатами роботи за 2009 рік, за 2010 рік також не виплатили матеріальну допомогу, скоротили 0,5 посади економіста 1 категорії, заборонили працювати з 22.03.2010 року, порушили процедуру накладення дисциплінарного стягнення.

В даній справі мало місце незаконне скорочення посади та не виплата премій, а саме, 11.01.2010 року був прийнятий Наказ №5 відпо-

відно до якого скорочувалась 0,5 посади економіста 1 категорії кабінету з проведення обов'язкових профілактичних наркологічних оглядів з 12.03.2010р. у зв'язку з приведенням штатного розпису кабінету з проведення обов'язкових профілактичних наркологічних оглядів у відповідність до додатку №45 Наказу Міністерства охорони здоров'я України №33 від 23.02.2000 року «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я». Крім того, адміністрацією Наркологічного диспансеру громадянину було позбавлено матеріальної допомоги по результатах роботи за 2009 рік з фонду економії заробітної плати на оздоровлення. 221 особа отримала таку допомогу, а громадянка К. не одержала матеріальну допомогу за 2010 рік, хоча заяву подавала.

Громадянки було роз'яснено її право звернутися до суду за захистом своїх порушених прав, оскільки наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.02.2000 року №33 «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я» передбачає, що посада економіста в установі за спеціальним фондом при наданні платних послуг вводиться з розрахунку штатних посад лікарів до 5-0,5 посади, понад 5-1 посада. В даному диспансері наявна якраз та кількість лікарів при якій передбачається введення посади економіста, а не її скорочення, що підтверджується листом Головного управління охорони здоров'я №716 від 05.10.2010 року.

Скорочення проведено без дозволу Головного управління охорони здоров'я так як штатний розпис був затверджений 18.06.2010 року, отже станом на 01.01.2010 року не було підстав для скорочення.

Відповідно до Колективного договору між адміністрацією і профспілковим комітетом Львівського обласного державного клінічного наркологічного диспансеру Розділу 5 «Формування, регулювання і захист заробітної плати» п. 8 «Оплату праці проводити із врахуванням шкідливих умов праці, так як, працівники даної категорії знаходяться на території в межах перебування хворих». Крім того, даний пункт цього розділу був дещо змінений у зв'язку з змінами та доповненнями до колективного договору Львівського обласного державного клінічного наркологічного диспансеру №254 від 22 квітня 2005 року. У відповідності до даного документу були внесені зміни:

«Доповнити: розділ 5. Формування, регулювання і захист заробітної плати. П.8

- завідувачу організаційно-методичним консультаційним відділом лікарю-статистику, медичному статистику, медичним реєстраторам та

працівникам кабінету з обов'язкових профілактичних наркологічних оглядів по спец коштах, а саме спеціалісти та фахівці.

Оплату праці проводити із врахуванням шкідливих умов праці, так як працівники даної категорії знаходяться на території в межах перебування хворих».

Отже, як видно з норм колективного договору, громадянка повинна була отримувати надбавку за шкідливість, що і здійснювалось до 2009 року. З невідомих причин, в грудні 2009 року зняли надбавку за шкідливість – 25%. Громадянка продовжувала працювати в тому ж кабінеті, та з тими ж людьми як і в той час коли отримувала надбавку за шкідливість. Тому такі дії адміністрації закладу є незрозумілі.

Відповідно до п.5 Положення про преміювання Львівського обласного клінічного диспансеру, яке є додатком до Колективного Договору, передбачено: «Оплачувати матеріальну допомогу в розмірі посадового окладу з економії фонду заробітної плати».

Крім того, п.5.11 розділу 5 «Умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення» затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства охорони здоров'я від 05.10.2005 №308/519, передбачено «Керівники мають право надавати працівникам матеріальну допомогу, в тому числі на оздоровлення, у сумі не більше ніж один посадовий оклад на рік, крім матеріальної допомоги на поховання».

По даній справі було складено позовну заяву до суду.

Неправомірне застосування дисциплінарного стягнення. Громадянка є працівницею одного з підприємств м. Львова.

Відповідно до Наказу їй було оголошено догану за порушення трудової дисципліни, оскільки вона мала подати розрахунки всіх платних послуг, які надаються підприємством, що є прямими її функціональними обов'язками до 06.04.2010 року, однак розрахунки були подані на перевірку адміністрації, але не влаштували адміністрацію. У зв'язку з цим до неї було застосовано дисциплінарне стягнення.

Характерною є незнання громадянкою процедури оскарження Наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності та порядку застосування дисциплінарного стягнення.

Громадянки було роз'яснено, що дане дисциплінарне стягнення було застосовано до неї з порушенням ряду норм Кодексу законів про працю, що було встановлено при здійсненні перевірки Територіальною

державною інспекцією праці у Львівській області. Це стосується відібрання пояснення до моменту застосування дисциплінарного стягнення – як встановлено в ході перевірки громадянка відмовилась від надання письмових пояснень по суті невиконання п.2 Наказу №63 від 30.03.2010 року, згідно якого вона повинна була подати розрахунки всіх платних послуг, які надаються підприємством, що є прямими функціональними обов'язками до 06.04.2010 року, про що свідчить акт, складений за підписами 3 осіб. Також при огляді доповідної від 21.06.2010 року встановлено, що вона не надала письмові пояснення по суті виконання наказу №79 від 20.05.2010 року, однак адміністрацією Наркологічного Диспансеру не представлений акт, який свідчить про її відмову про дачу письмових пояснень чим порушено вимоги ч.1 ст.149 КЗпП України в частині обов'язку власника або уповноваженого ним органу зажадати письмові пояснення в порушника трудової дисципліни до застосування дисциплінарного стягнення.

Також, порушення стосується і терміну застосування дисциплінарного стягнення, оскільки догана, була оголошена 24.06.10 за невиконання п.2 наказу №63 від 30.03.10, що виявлене 19.05.2010 і за невиконання наказу №79 від 20.05.2010, що виявлене 21.06.2010, що в частині термінів накладення дисциплінарного стягнення за невиконання наказу п.2 наказу №63 від 30.03.10, що виявлене 19.05.10 порушує вимоги ч.1 ст.148 КЗпЗ України в частині застосування дисциплінарного стягнення не пізніше 1 місяця з дня його виявлення (зазначене порушення виявлено 19.05.10, а наказ про стягнення застосовано 24.06.10 згідно Наказу №91, тобто після спливу місячного терміну після виявленого порушення). В травні 2010 року була перевірка держінспекції цін області. Є акт ревізії, розрахунки цін були надані.

Відповідно до статті 148 Кодексу Законів про працю дисциплінарне стягнення застосовується власником або уповноваженим ним органом безпосередньо за виявленням проступку, але не пізніше одного місяця з дня його виявлення, не рахуючи часу звільнення працівника від роботи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або перебування його у відпустці. Дисциплінарне стягнення не може бути накладене пізніше шести місяців з дня вчинення проступку.

По даній справі була складена заява у відповідні органи.

Справа про проведення перевірки розслідування щодо нещасного випадку на виробництві. Громадянин є інвалідом третьої групи по тру-

довому каліцтву. Трудове каліцтво він отримав у 1990 році під час роботи на підприємстві.

Акт про розслідування нещасного випадку був складений неправильно і за формою не підходить для Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у Львівській області і тому в громадянина виникла проблема з соціальними виплатами та отриманням путівки на санаторно-курортне лікування.

Громадянину було роз'яснено норми ст.22 Закону України «Про охорону праці» роботодавець повинен організувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з всеукраїнським об'єднанням профспілок.

За підсумками розслідування нещасного випадку, професійного захворювання або аварії роботодавець складає акт за встановленою формою, один примірник якого він зобов'язаний видати потерпілому або іншій заінтересованій особі не пізніше трьох днів з моменту закінчення розслідування.

У разі відмови роботодавця скласти акт про нещасний випадок чи незгоди потерпілого з його змістом питання вирішуються посадовою особою органу державного нагляду за охороною праці, рішення якої є обов'язковим для роботодавця.

Відповідно до ст.26 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991р. інвалідність вважається такою, що настала внаслідок трудового каліцтва, якщо нещасний випадок, який спричинив інвалідність, стався (крім випадків протиправного діяння):

а) при виконанні трудових обов'язків (у тому числі під час відрядження), а також при здійсненні будь-яких дій в інтересах підприємства або організації, хоча б і без спеціального доручення;

б) по дорозі на роботу або з роботи;

в) на території підприємства, організації або в іншому місці роботи протягом робочого часу (включаючи і встановлені перерви), протягом часу, необхідного для приведення в порядок знарядь виробництва, одягу тощо перед початком або після закінчення роботи;

г) поблизу підприємства, організації або іншого місця роботи протягом робочого часу (включаючи і встановлені перерви), якщо перебування там не суперечило правилам внутрішнього трудового розпорядку;

д) при виконанні державних або громадських обов'язків;

е) при виконанні дій по рятуванню людського життя, по охороні державної, колективної та індивідуальної власності, а також по охороні правопорядку.

По даній справі було складено відповідну заяву на підприємство де працював Громадянин.

Справа про невиклату заробітної плати. Громадянин Н. є працівником одного з підприємств у Львівській області. Протягом тривалого часу йому та його співробітникам затримують виплату заробітної плати. В колективному договорі визначено дні в які повинно проводитись нарахування заробітної плати, однак керівництвом підприємства дані строки не дотримуються та ігноруються.

Має місце незнання Громадянином Н. норм законодавства, що передбачають відповідальність роботодавця за несвоєчасну виплату заробітної плати, та які кроки він повинен зробити для того щоб змінити ситуацію.

Громадянину Н. було роз'яснено його права як працівника, та порекомендовано першочергово звернутися до роботодавця та поцікавитися, які причини затримки виплати заробітної плати. Наступний крок, написання на ім'я працедавця заяву з вимогою виплатити заробітну плату та компенсувати втрату частини заробітної плати в зв'язку з порушенням строків її виплати з урахуванням індексу зростання цін та з вимогою обґрунтування підстав затримки у виплаті коштів. Найкраще звертатись із такою вимогою у письмовій формі, адже на будь-яке письмове звернення вам зобов'язані надати письмову відповідь. У письмовій вимозі варто вказати, що особа має намір звернутись із позовом до суду в разі зволікання чи відмови.

Також у зверненні Громадянин може вказати, що таке порушення його прав є підставою для притягнення до кримінальної відповідальності.

При відмові виплатити заробітну плату працівникові слід звернутися до прокуратури із заявою про невиклату заробітної плати та притягнення винних осіб до відповідальності. Також можна звернутися до суду з позовом про стягнення заборгованої заробітної плати та відшкодування завданої їй невиклатою шкоди.

Також Громадянину були роз'яснені норми ст. 41 Кодексу про адміністративні правопорушення, відповідно до якої визначено адміністра-

тивну відповідальність за порушення встановлених термінів виплати заробітної плати, виплату її не в повному обсязі, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності від 30 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; та норми ст. 175 Кримінального кодексу України відповідно до якої за безпідставну невиклату заробітної плати громадянам більше ніж за один місяць, вчинену умисно керівником підприємства, установи або організації незалежно від форми власності, передбачається покарання у вигляді штрафу від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправних робіт на строк до двох років, або позбавлення волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Якщо невиклата вчинена внаслідок нецільового використання коштів, призначених для виплати заробітної плати, передбачається покарання у вигляді штрафу від 1000 до 1500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Також Громадянину було надано інформацію про те, що контроль над додержанням законодавства з оплати праці на підприємствах здійснюють Міністерство праці та його органи; органи Державної податкової інспекції; професійні спілки та інші органи та організації, що представляють інтереси найманих працівників, а також прокуратура.

Також щоб поскаржитись на невиклату заробітної плати, можна зателефонувати на номер «гарячої» телефонної лінії Міністерства праці та соціальної політики з питань виплати заробітної плати: 8-800-287-12-30. Фахівці Державного департаменту нагляду за додержанням законодавства про працю беруть безпосередню участь у роботі гарячої лінії.

По даній справі Громадянину Н. було надано письмову консультацію.

Справа про представництво прокурором інтересів громадянина в суді. Громадянка К. є інвалідом, малозабезпеченою та перебуває в дуже скрутному матеріальному становищі. Вона звернулася до суду з позовом щодо повернення своєї власності з чужого незаконного володіння. Оскільки, вона самотійно не може представляти свої інтереси то звер-

нулася до прокуратури міста з усним проханням представляти її інтереси в судовому засіданні, однак їй було відмовлено.

Має місце незнання Громадянкою норм законодавства, які передбачають вступ прокуратури в судову справу, та випадків у яких прокурор має право представляти інтереси громадянина в суді.

Громадянці К. були роз'яснені норми Закону України «Про прокуратуру» п.2 ч.1 Ст. 5, а саме, щодо функцій прокуратури належить представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом.

Представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом.

Підставою представництва у суді інтересів громадянина є його неспроможність через фізичний чи матеріальний стан, похилий вік або з інших поважних причин самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження, а інтересів держави – наявність порушень або загрози порушень економічних, політичних та інших державних інтересів внаслідок протиправних дій (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб, що вчиняються у відносинах між ними або з державою.

По даній справі було написано заяву до прокуратури.

Справа щодо невиконання рішення суду. Громадянин А. працював сторожем на підприємстві, наказом № 30 був звільнений з роботи за ч. 3 ст. 40 КЗпП України. Рішенням Жовківського районного суду Львівської області від 31.01.2012 року був поновлений на роботі, у вказаній частині допущене негайне виконання рішення суду. Не дивлячись на те, що про вказане рішення відповідачу було відомо, останній поновив позивача на роботі тільки 01.03.2012 року, тобто майже через місяць після рішення суду. Громадянин А. просив стягнути з відповідача середній заробіток за період з 31.01.2011 року по 01.03.2011 року в сумі 1132,34 грн. Має місце незнання громадянином норм трудового законодавства.

Громадянину А. було роз'яснено норми трудового законодавства, а саме, ч. 5 ст. 235 КЗпП України, що рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника, прийняте органом, який розглядає трудовий спір, підлягає негайному

виконанню та ст. 236 КЗпП України, відповідно до якої який розглядав трудовий спір про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника, цей орган виносить ухвалу про виплату йому середнього заробітку або різниці в заробітку за час затримки. Також, громадянину роз'яснено те, що він повинен надати докази вини відповідача у затримці виконання рішення суду про поновлення його на роботі.

Консультація, щодо того, які документи потрібно пред'явити в центрі зайнятості при реєстрації. Громадянка С. звернулася в районний Центр зайнятості з метою стати на облік, однак їй було відмовлено, та роз'яснено що вона подала не всі документи. Має місце незнання громадянкою норм законодавства, які регулюють питання взяття на облік безробітних. Громадянки С. було роз'яснено, що розміри соціальних виплат залежать від страхового стажу, підстави звільнення та розміру заробітної плати, яку людина отримувала перед звільненням. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 360 календарних днів протягом двох років. Для осіб перед пенсійного віку (за 2 роки до настання права на пенсію) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 720 календарних днів.

Застрахованим особам, зазначеним у частині першій статті 23 Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», розмір допомоги по безробіттю встановлюється у відсотках до їхньої середньої зарплати (доходу), визначеної відповідно до Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат, залежно від страхового стажу:

- до 2 років – 50%;
- від 2 до 6 років – 55%;
- від 6 до 10 років – 60%;
- понад 10 років – 70 %.

Залежно від тривалості безробіття допомога по безробіттю виплачується у відсотках до визначеного розміру:

- перші 90 календарних днів – 100%;
- протягом наступних 90 календарних днів – 80%;
- у подальшому – 70%.

Допомога по безробіттю без урахування страхового стажу призначається особам, визнаним у встановленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів; особам, які бажають відновити трудову

діяльність після перерви, що тривала більше 6 місяців; а також особам, які були звільнені з останнього місця роботи на підставах, передбачених статтею 37; пп. 3, 4, 7, 8 статті 40; статтями 41 та 45 КЗпП. Така допомога виплачується в мінімальному розмірі, встановленому законодавством.

У такому ж розмірі виплачується допомога по безробіттю незастрахованим особам, які шукають роботу вперше, та іншим незастрахованим особам, визнаним у встановленому порядку безробітними, але тривалість її виплати не може перевищувати 180 календарних днів.

Виплата допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації відкладається на строк, що дорівнює періоду, протягом якого застрахованій особі відповідно до законодавства надається вихідна допомога або інші виплати при звільненні з підприємств, установ і організацій (частина четверта статті 31 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття») – не більше, ніж на один місяць.

Для отримання статусу безробітного, що дає право на виплату допомоги по безробіттю у разі наявності такого права, людина особисто на 8-й день після закінчення встановленого строку пошуку підходящої роботи подає до центру зайнятості заяву з інформацією про те, що вона не є найманим працівником, не уклала договір цивільно-правового характеру, не отримує пенсію на пільгових умовах і не зареєстрована як фізична особа-підприємець, копію довідки про ідентифікаційний номер, а також довідку про заробітну плату з останнього місця роботи.

Таким чином, допомога по безробіттю призначається на підставі особистої заяви безробітного; довідки про середню заробітну плату за останнім місцем роботи; трудової книжки; пред'явлення свідоцтва про державне соціальне страхування (в разі наявності) чи іншого документа, що посвідчує особу.

Справа щодо виплати заробітної плати. До консультаційного центру звернувся працівник комунального підприємства, яке діє на території села Вузлове. Директор комунального підприємства в усній формі повідомив працівника, про те що його переведено на півставки, і що йому виплачуватиметься половина раніше отримуваної заробітної плати. Працівник вважає, що такі самостійні дії директора порушують його трудові права і звернувся за консультацією про можливість оскар-

жити дії директора підприємства. Має місце проблема незнання працівником норм трудового законодавства.

По даному зверненні було надано консультацію, щодо вимог трудового законодавства, яких повинен дотримуватись роботодавець при переведенні працівників на неповний робочий день. Оформити перехід на півставки можна за рішенням роботодавця, якщо відбулися зміни будь-яких умов праці і потрібно скорочення витрат при збереженні штату співробітників. При цьому, керівник повинен заздалегідь повідомити працівника (під розпис) про майбутні зміни і потім видати наказ про внесення змін до штатного розпису. Роботодавець, протягом трьох днів з дня видання наказу, повинен повідомити службу зайнятості населення. З працівниками, які погодилися з переведенням на півставки, укладаються додаткові угоди до трудового договору. Зі співробітниками, які відмовилися прийняти нові умови, трудовий договір розривається.

Відповідно до ст.32 Кодексу Законів про працю, про зміну істотних умов праці – систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад та інших – працівник повинен бути повідомлений не пізніше ніж за два місяці.

Працівником, було направлено керівнику заяву, про порушення ним його трудових прав.

В результаті, цьому працівникові було виплачено заробітну плату у повному обсязі, і проведено попередження про скорочення ставки під розписку. Було укладено додаткову угоду про переведення на півставки і скорочення робочого часу.

Консультація щодо реєстрації у службі зайнятості випускників школи. Громадяни Б. та М. звернулися до юридичного консультанта з питанням про те чи можуть вони стати на облік в центр зайнятості після закінчення школи та отримувати виплати.

Має місце незнання Громадянами законодавства про зайнятість населення.

Громадянам було роз'яснено, що до державної служби зайнятості за сприянням у працевлаштуванні можуть звертатися всі незайняті громадяни, як бажать працювати, зокрема й випускники загальноосвітніх навчальних закладів. Реєстрація у службі зайнятості випускників школи проводиться за місцем їх проживання за умови пред'явлення

паспорта, трудової книжки, цивільно-правового договору (за наявності), документа про освіту.

У разі, коли громадянин не має паспорта або він поданий до органу внутрішніх справ для оформлення чи переоформлення, може бути пред'явлена довідка про реєстрацію місця проживання, видана житлово-експлуатаційною організацією або органом внутрішніх справ, а також свідоцтво про народження (для осіб, які не досягли 16 років).

За відсутності трудової книжки громадянин, який уперше шукає роботу, повинен пред'явити паспорт, документ про освіту.

Для реєстрації в державній службі зайнятості громадяни подають копії документів (трудової книжки, цивільно-правового договору про виконання робіт (надання послуг), диплома або іншого документа про освіту, довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків), що зберігаються в його особовій справі.

Для громадян, зареєстрованих у державній службі зайнятості, підбирається упродовж семи календарних днів із моменту реєстрації підходяща робота.

Особам, які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності), підходящою вважається робота, яка потребує попередньої професійної підготовки, у тому числі безпосередньо на робочому місці в роботодавця. Професійне навчання організовується державою відповідно до потреб ринку праці.

Варто зазначити, що, відповідно до статті 2 Закону України «Про зайнятість населення», не можуть бути визнані безробітними громадяни, які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності), в тому числі випускники загальноосвітніх шкіл, у разі відмови їх від проходження професійної підготовки або від оплачуваної роботи, включаючи роботу тимчасового характеру, яка не потребує професійної підготовки.

Справа про поновлення на роботі та виплату коштів за час вимушеного прогулу. Громадянка А. працювала з 01 квітня 1969 року в психоневрологічному будинку інтернаті на посаді чергової медичної сестри, наказом № 4 від 16.02.2010 року її було звільнено з роботи на підставі ст. 40 п. 4 КЗпП України з 16.02.2010 року. Рішенням районного суду від 17 червня 2010 року громадянку А. було поновлено на посаді чергової медичної сестри психоневрологічного будинку інтернату. Рішення суду було виконано 05 липня 2010 року, що підтверджується

постановою про закінчення виконавчого провадження № 20450018 від 07.07.2010 року, відповідно до якої згідно наказу психоневрологічного будинку інтернату № 64 від 05.07. 2010 року громадянку А. поновлено на посаду чергової медичної сестри. Належне виконання рішення суду підтверджується також показаннями свідка, який як державний виконавець проводив виконання рішення суду. Наказом № 74 від 16 липня 2010 року вона була звільнена з роботи на підставі п. 4 ст. 40 КЗпП України. Підставою для такого звільнення з роботи стали акти встановлення факту відсутності на робочому місці в робочий час № 5-13, з яких вбачається, що в періоді з 05 липня по 09 липня та з 12 липня по 15 липня 2010 року позивач була відсутня на робочому місці в робочий час без поважних причин.

Відповідно до вимог п. 4 ст. 40 КЗпП України трудовий договір з ініціативи власника або уповноваженого ним органу може бути розірваний у випадку прогулу (в тому числі відсутності на роботі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин.

Згідно п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 року № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів» прогулом визнається відсутність працівника на роботі як протягом усього робочого дня, так і більше трьох годин безперервно або сумарно протягом робочого дня без поважних причин (наприклад, у зв'язку з поміщенням до медвипередника, самовільне використання без погодження з власником або уповноваженим ним органом днів відгулів, чергової відпустки, залишення роботи до закінчення строку трудового договору чи строку, який працівник зобов'язаний пропрацювати за призначенням після закінчення вищого чи середнього спеціального закладу).

По даній справі була написана позовна заява.

Консультація щодо надання допомоги по безробіттю інваліду.
Громадянин М. звернувся до консультантів з питанням чи має він право на отримання допомоги з безробіття, оскільки він є інвалідом, та отримує пенсію за інвалідністю. Роботу він втратив з причин скорочення штату працівників. Має місце незнання Громадянином М. норм законодавства.

Громадянину М. було роз'яснено, що згідно з частиною 1 статті 22 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (далі – Закон) застраховані особи, ви-

знані у встановленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, мають право на допомогу з безробіття залежно від страхового стажу.

Допомога з безробіття призначається та виплачується з 8 дня після реєстрації особи в установленому порядку в державній службі зайнятості.

Допомога з безробіття призначається на підставі особистої заяви безробітного, довідки (довідок) про середню заробітну плату (дохід) за останнім місцем (декількома місяцями) роботи чи служби, трудової книжки, копії цивільно-правового договору, за пред'явленням, у разі наявності, свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та паспорта або іншого документа, що посвідчує особу.

Розмір допомоги з безробіття визначається у відсотках до середньої заробітної плати (доходу), визначеної відповідно до Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 року № 1266 (із змінами та доповненнями), залежно від страхового стажу: до 2 років – 50 відсотків; від 2 до 6 років – 55 відсотків; від 6 до 10 років – 60 відсотків; понад 10 років – 70 відсотків.

Допомога з безробіття виплачується в залежності від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру: перші 90 календарних днів – 100 відсотків; протягом наступних 90 календарних днів – 80 відсотків; у подальшому – 70 відсотків.

Допомога з безробіття не може бути вищою за середню заробітну плату, що склалася в галузях національної економіки відповідної області за минулий місяць, і нижчою за прожитковий мінімум, встановлений законом.

Загальна тривалість виплати допомоги з безробіття не може перевищувати 360 календарних днів протягом двох років з дня призначення допомоги з безробіття, для осіб передпенсійного віку – 720 календарних днів.

Виплата допомоги з безробіття звільненим з роботи у зв'язку зі скороченням штату, відкладається на строк, що дорівнює періоду, протягом якого застрахованій особі відповідно до законів надається вихідна допомога чи інші виплати при звільненні з підприємств, установ і

організацій або закінченні строку повноважень за виборною посадою, що забезпечують часткову або тимчасову компенсацію втраченого заробітку.

Для осіб, звільнених за угодою сторін, загальна тривалість виплати допомоги з безробіття не може перевищувати 270 календарних днів. З 271 дня, відповідно до підпункту 1 пункту 5 статті 31 Закону, тривалість виплати з безробіття скорочується на строк 90 календарних днів у зв'язку зі звільненням з останнього місця роботи за угодою сторін.

Особам, звільненим з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин, тривалість виплати допомоги з безробіття скорочується відповідно до підпункту 1 пункту 5 статті 31 Закону на строк 90 календарних днів, виплата її починається з 91-го дня.

Відповідно до пункту 2 статті 23 Закону, допомога по безробіттю інвалідам, визнаним у встановленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття працювали менше 26 календарних тижнів, не признається.

Таким чином, виплата допомоги по безробіттю признається особам з інвалідністю за наявності у них 26 тижнів страхового стажу за останні 12 місяців, що передували початку безробіття.

Справа про перегляд судових рішень. Громадянина Я. було незаконно звільнено з посади вчителя фізичного виховання, а натомість було введено посаду психолога. Має місце проблема незнання громадянином процедури звільнення з роботи та законодавства, що регулює дане питання.

Відповідно до ст. 43 Конституції України громадянам гарантується захист від незаконного звільнення з роботи.

Відповідно до Закону України "Про професійно-технічну освіту" від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР розділ 8 ст. 45, та Держпромтехосвіти СРСР від 29.01.1987 р. № 13 – посада керівника фізичного виховання є обов'язковою у всіх закладах профтехосвіти України. Наказом Міносвіти від 12.05.2004 р. № 386 не вказано, щоб вивести чи скоротити посаду керівника фізичного виховання чи іншого педагогічного працівника, а замість нього ввести посаду психолога.

В Акті вказано, що ВПУ-71 на 2004-2005 навчальний рік бюджетом виділено 450125 грн. Фактично використано 450125 грн., де входить оплата праці керівника фізичного виховання і практичного психо-

лога. А також вказано про адмінпорушення директором ВПУ-71 за ч. 1 ст. 41 КУпАП та ст. 43 КЗпП України.

Із акту видно, що гроші на ці посади бюджетом виділені, але на цих посадах людей немає. Громадянина Я. звільнили з роботи 01.09.2004 р., а психолога прийняли аж 01.10.2005 р. Сума грошей цих двох посад складає більше 24000 грн. щорічно.

З огляду на вищенаведене: суд першої інстанції, другої та Верховний Суд України не взяли до уваги те, що посада керівника фізичного виховання є обов'язковою для всіх закладів профтехосвіти і скороченню не підлягає, що затверджено Законом України "Про професійно-технічну освіту" від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР розділ 8 ст. 45, та Держпромтехосвіти СРСР від 29.01.1987 р. № 13.

Отже, судами України не було застосовано норм матеріального права. Своїми рішеннями суди України свідомо і грубо порушили Європейську Конвенцію з Прав Людини, від 04.11.50р., ст.6-13-17.

Україна не забезпечує право громадянина на об'єктивний і справедливий судовий захист, чим грубо порушує наведені вище статті Конвенції, виконувати які Україна зобов'язалася при її ратифікації парламентом 11.09.1997 р.

По даній справі Я. було надано консультацію, та складено заяву до Голови Верховного Суду України.

Справа про поновлення пропущеного строку для звернення до адміністративного суду. Громадянка Г. звернулася до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи, але строк подання позову був пропущений. Має місце проблема незнання громадянкою строків, які встановлені законодавством.

Відповідно до статті 99 КАС України встановлюється шестимісячний строк, який обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів. Про належні їй як дитині війни виплати повідомлено не було, тому про факт порушених прав стало відомо лише після отримання відповіді з Управління Пенсійного фонду України. На підставі викладеного та керуючись ст. 100 Кодексу адміністративного судочинства України особа має право просити про відновлення пропущеного строку для звернення до суду за захистом порушених прав, свобод та інтересів.

По даній справі було надано консультацію, та складено заяву до суду.

Справа про визнання наказу про звільнення незаконним і його анулювання, внесення змін до трудової книжки щодо формулювання звільнення, стягнення середнього заробітку за час затримки остаточного розрахунку при звільненні, визнання незаконними наказів, стягнення моральної шкоди.

Позивачка працювала у відповідача дефектоскопістом. 01.03.2011 р. звільнена за власним бажанням. Відповідачем порушувалось трудове законодавство і тому вона вважає наказ про звільнення незаконним і просить його анулювати з внесенням відповідних змін в формулювання звільнення. Накази відповідача № 155 від 30.08.2010 р. та № 132 від 06.07.2010 р. змінили істотні умови праці без дотримання чинного законодавства і тому вважає їх незаконними і просить їх скасувати. З нею при звільненні остаточно не проведений розрахунок і тому вона просить стягнути з відповідача середній заробіток за час затримки остаточного розрахунку при звільненні. Має місце незнання громадянкою порядку написання позовної заяви.

У даній справі була написана позовна заява.

Справа про визнання звільнення незаконним, зміну формулювання дати та причин звільнення, видачу дублікату трудової книжки, стягнення моральної шкоди та середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Позивач працював на посаді начальника відділення банку та за час роботи тричі притягувався до дисциплінарної відповідальності: двічі у вигляді догани, а втретє – у вигляді звільнення з роботи на підставі п.3 ч.1 ст.40 КЗпП України за систематичне невиконання без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором.

Зазначає, що притягувався він до дисциплінарної відповідальності безпідставно. До звільнення він звертався до відповідача із письмовою заявою про своє звільнення за власним бажанням на підставі ст.38 КЗпП України, однак у встановлений законом двотижневий строк відповідач його не звільнив.

Позивач вважає своє звільнення незаконним, хоче змінити формулювання дати та причин звільнення – вважати його звільненим з 01 жовтня 2008 року в зв'язку з подачею заяви про звільнення за власним бажанням на підставі ст.38 КЗпП України, зобов'язати відповідача внести зміни до наказу про звільнення, вказавши, що він звільнений з 01 жовтня 2008 року в зв'язку з подачею заяви про звільнення за власним

бажанням на підставі ст. 38 КЗпП України, зобов'язати відповідача видати йому дублікат трудової книжки, в якій вказати, що він звільнений з 01 жовтня 2008 року в зв'язку з подачею заяви про звільнення за власним бажанням на підставі ст.38 КЗпП України.

Позивач також стверджував, що незаконним звільненням йому завдано моральну шкоду, та просив стягнути з відповідача на свою користь її компенсацію в розмірі 30000 грн.

Позивач також стверджував, що неправильне формулювання причин звільнення в трудовій книжці перешкоджало його працевлаштуванню, тому просив стягнути на свою користь з відповідача середній заробіток за час вимушеного прогулу.

Згідно ч.3 ст.40 КЗпП України звільнення працівника в період його тимчасової непрацездатності не допускається, коли це звільнення відбувається з ініціативи власника або уповноваженого ним органу.

Згідно ст.235 КЗпП України у разі визнання формулювання причин звільнення неправильним або таким, що не відповідає чинному законодавству, у випадках, коли це не тягне поновлення працівника на роботі, орган, який розглядає трудовий спір, зобов'язаний змінити формулювання і вказати в рішенні причину звільнення у точній відповідності з формулюванням чинного законодавства та з посиланням на відповідну статтю (пункт) закону.

Згідно ст.237-1 КЗпП України відшкодування власником або уповноваженим ним органом моральної шкоди працівнику провадиться у разі, якщо порушення його законних прав призвели до моральних страждань, втрати нормальних життєвих зв'язків і вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя.

По даній справі було написано позовну заяву.

Справа про стягнення недоплаченої щомісячної державної соціальної допомоги дітям війни. Громадянка Г. є дитиною війни і їй виплачується пенсія. Проблема полягала у тому, що мала місце невивплата всієї належної пенсії, яка передбачена законодавством.

Верховна Рада України своїм Законом України № 489-V від 19.12.2006 року „Про Державний бюджет України на 2007 рік”, стаття 71 пункт 12, призупинили дію статті 6 Закону України „Про соціальний захист дітей війни”.

Однак, Конституційний Суд України своїм рішенням № 6-рп/2007 від 9 липня 2007 року по справі № 1-29/2007, керуючись статтями

147, 150, 152 Конституції України та статтями 45, 51, 61, 63, 65 Закону України „Про Конституційний Суд України” вирішив : пункт 1 визнати таким, що не відповідають Конституції України і є неконституційними положення Закону України „Про Державний бюджет України на 2007 рік” пункт 12 статті 71, яким зупинено дію статті 6 Закону України № 2195-IV від 18 листопада 2004 року „Про соціальний захист дітей війни”, пункт 3 положення статті 71 Закону України „Про Державний бюджет на 2007 рік” № 489-V від 19.12.2006 року визнані неконституційними.

Пункт 5 Рішення Конституційного Суду в цій справі має преюдиціальне значення для суддів загальної юрисдикції при розгляді ними позовів у зв'язку з правовідносинами, які виникли внаслідок дій положень статей зазначених законів, що визнані неконституційними.

Пункт 6 Рішення Конституційного Суду є обов'язковим до виконання на території України, є остаточним і не може бути оскарженим. Відповідно до частини 2 статті 3 Закону України „Про соціальний захист дітей війни” державні соціальні гарантії дітям війни, встановлені цим законом, не можуть бути обмежені або скасовані іншими нормативно-правовими актами. Згідно частини 2 статті 19 та частини 3 статті 22 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Крім того, відповідно до позиції Європейського Суду у справах “Кечко проти України”, “Бурдов проти Росії”, № 59498/00, пар. 35, ECHR 2002-III (mutatis mutandis), Yvonne van Duyn v. Home Office (Case 41/74 van Duyn v. Home Office) принцип юридичної визначеності означає, що зацікавлені особи повинні мати змогу покладатися на зобов'язання, взяті державою, навіть якщо такі зобов'язання містяться у законодавчому акті, який загалом не має автоматичної прямої дії. Така дія зазначеного принципу пов'язана з іншим принципом – відповідальності держави, який полягає у тому, що держава не може посылатися на власне порушення зобов'язань для запобігання відповідальності. При цьому, якщо держава чи орган публічної влади схвалили певну концепцію, в даному випадку це надання соціальної допомоги, така держава чи орган вважатимуться такими, що діють протиправно,

якщо вони відступлять від такої політики чи поведінки, зокрема, щодо фізичних осіб без завчасного повідомлення про зміни в такій політиці чи поведінці, оскільки схвалення такої політики чи поведінки дало підстави для виникнення обґрунтованих сподівань у фізичних осіб стосовно додержання державою чи органом публічної влади такої політики чи поведінки.

Таким чином, зважаючи на вищевикладене, невикплата соціальної допомоги, передбаченої ст.3 Закону України “Про соціальний захист дітей війни”, є протиправною і такою, що суперечить Конституції України та законам України.

Розмір соціальної допомоги, відповідно до ст.6 Закону України “Про соціальний захист дітей війни”, становить 30 відсотків мінімальної пенсії за віком.

Мінімальна пенсія за віком, відповідно до ст.28 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Відповідно до Закону України „Про Державний бюджет на 2007 рік” прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, становить : з 1 січня – 380 гривень, з 1 квітня – 406 гривень, з 1 жовтня – 411 гривень.

Відповідно до Закону України „Про Державний бюджет на 2008 рік” прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, становить : з 1 січня – 470 гривень, з 1 квітня – 481 гривень, з 1 липня – 482 гривні, з 1 жовтня – 498 гривень.

Відповідно до Закону України „Про державний бюджет України на 2009 рік” прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, становить: з 1 січня – 498 грн., з 1 листопада – 573 грн.

Відповідно до Закону України „Про державний бюджет України на 2010 рік” прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, становить: з 1 січня – 695 грн., з 1 квітня – 706 грн., з 1 липня – 709 грн., з 1 жовтня – 723 гривень, з 1 грудня – 734 гривень.

Відповідно до Закону України «Про державний бюджет України на 2011 рік» прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, становить: з 1 січня – 750 гривень, з 1 квітня – 764 гривні, з 1 жовтня – 784 гривні, з 1 грудня – 800 гривень.

Відповідно до ч.2 ст.46 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” нараховані суми пенсії, які не отри-

мані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком із нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

По даній справі було надано консультацію та складено позовну заяву в суд.

Справа про забезпечення інваліда I групи путівками на санітарно-курортне лікування. Громадянин М. є інвалідом I групи. І він відповідно до законодавства має бути забезпечений путівками на санітарно-курортне лікування.

Громадянинові М. було роз'яснено, якими нормативно-правовими актами регулюється дане питання. Відповідно до Постанови КМУ від 22 лютого 2006 р. № 187 “Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян органами праці та соціального захисту населення”, порядок визначає механізм забезпечення органами праці та соціального захисту населення санаторно-курортними путівками (далі – путівками) до санаторно-курортних закладів відповідно до Законів України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, “Про жертви нацистських переслідувань” та “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”.

Дія цього Порядку не поширюється на осіб, яких визнано ветеранами відповідно до Закону України “Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист”, та військовослужбовців і членів їх сімей та осіб, які отримують пенсію відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” (крім військовослужбовців строкової служби з числа осіб, на яких поширюється дія Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”).

Органи праці та соціального захисту населення забезпечують за рахунок коштів державного бюджету безплатними путівками до санаторно-курортних закладів:

- інвалідів усіх категорій за рахунок коштів, передбачених Міністерству соціальної політики;
- ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Законів України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” та “Про жертви нацистських переслідувань”, за рахунок коштів відповідної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам;

- ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Законів України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” і “Про жертви нацистських переслідувань”, та інвалідів у санаторіях, що належать до сфери управління Міністерства соціальної політики.

Особи, зазначені у пункті 2 цього Порядку, повинні за зареєстрованим місцем проживання перебувати на обліку в органах праці та соціального захисту населення для санаторно-курортного лікування. Працюючі особи та особи, що не досягли встановленого законодавством пенсійного віку, забезпечуються путівками за місцем основної роботи або за місцем обліку в органах праці та соціального захисту населення на підставі довідки з місця роботи про те, що їм не видавалася безплатна путівка протягом попереднього року (для осіб, що забезпечуються путівками один раз на два роки, – протягом двох попередніх років).

Особи, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною, а також члени їх сімей одержують путівки в поліклініці або за місцем останньої роботи. Осіб, що проживають в інтернатних установах системи Міністерства соціальної політики, інвалідів, що навчаються на денному відділенні у навчальних закладах, путівками забезпечують органи праці та соціального захисту населення відповідно до цього Порядку.

Осіб, інвалідність яких пов'язана з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, забезпечує путівками Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, на підставі висновку МСЕК про необхідність лікування за прямими наслідками виробничої травми чи професійного захворювання. Органи охорони здоров'я забезпечують путівками ветеранів війни на лікування у госпіталах, а також санаторно-курортними путівками – інвалідів, ветеранів війни із захворюванням на туберкульоз та дітей-інвалідів до досягнення 18-річного віку (згідно з медичними показаннями за наявності відповідних профільних санаторно-курортних бюджетних закладів). Путівки видаються особам, зазначеним у пункті 2 цього Порядку, відповідно до медичних рекомендацій з урахуванням пільг, передбачених законодавством для конкретної категорії осіб, в порядку черговості у міру надходження путівок. Для одержання путівки подається заява та медична довідка лікувальної установи за формою N 070/о. Інваліди війни та інваліди, зазначені у статті 6-2 Закону України “Про жертви нацистських переслідувань”, забезпечуються путівками позачергово щороку (із січня по грудень).

Учасники бойових дій та особи, зазначені у статті 6-1 Закону України “Про жертви нацистських переслідувань”, забезпечуються путівками щороку (із січня по грудень). Учасники війни, особи, на яких поширюється чинність Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та особи, зазначені у статтях 6-3 і 6-4 Закону України “Про жертви нацистських переслідувань”, забезпечуються путівками один раз на два роки. Інваліди загального захворювання та інваліди з дитинства забезпечуються путівками в порядку черговості в міру надходження путівок.

Інваліди із захворюваннями нервової системи (з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку) забезпечуються путівками:

I та II групи – до санаторіїв спінального профілю з лікуванням строком на 45 днів (відповідно до медичних рекомендацій) у порядку черговості в міру надходження путівок;

III групи – до санаторіїв неврологічного профілю строком на 18-21 день (відповідно до медичних рекомендацій) у порядку черговості в міру надходження путівок.

Особам, які супроводжують інвалідів I та II групи до санаторіїв спінального профілю, путівки не видаються, лише оплачується проїзд (двічі до санаторію і двічі в зворотньому напрямку) у транспорті загального користування (залізничному та автомобільному) згідно з поданими проїзними квитками. У випадку проїзду залізничним транспортом відшкодовують вартість квитка у плацкартному вагоні.

Путівками без лікування (крім санаторіїв, що належать до сфери управління Міністерства соціальної політики) забезпечуються особи, що супроводжують інвалідів I групи (за винятком інвалідів з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку), яким за висновком лікувально-профілактичного закладу необхідна постійна стороння допомога. Якщо інвалід I групи здатний обслуговувати себе самостійно, видається довідка про це лікувально-профілактичного закладу.

Інваліда I групи не можуть супроводжувати інваліди I групи та особи, які не досягли 18-річного віку.

Осіб, інвалідність яких пов’язана з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, що потребують лікування супутніх захворювань відповідно до медичних рекомендацій, можуть забезпечувати путівками органи праці та соціального захисту населення на загальних підставах у порядку черговості в міру надходження путівок.

Взяття на облік для забезпечення путівкою проводиться на підставі довідки, виданої Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань про те, що інвалід не одержував у ньому санаторно-курортної путівки, та документів, зазначених у пункті 5 цього Порядку. Особам, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, санаторно-курортна путівка чи путівка на відпочинок надається згідно із Законом України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2000 р. N 800.

Оздоровлення осіб, постраждалих унаслідок аварії на Чорнобильській атомній електростанції, забезпечується за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються для здійснення заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення.

Особа, що перебуває на обліку для забезпечення путівки в органах праці та соціального захисту населення, але в поточному році одержала безплатну путівку в іншій організації, знімається з обліку. Повторне взяття на облік здійснюється відповідно до пункту 5 цього Порядку. Компенсація за доплату, пов’язану з поліпшенням умов проживання в санаторії, та за продовження строку лікування не здійснюється. Закупівля та забезпечення путівками здійснюється в межах коштів, передбачених на зазначену мету у державному бюджеті на поточний рік. Закупівля санаторно-курортних путівок здійснюється відповідно до Закону України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” з метою недопущення виникнення кредиторської та дебіторської заборгованості на кінець року у тендерній документації враховуються такі обставини: тендер на закупівлю робіт і послуг здійснюється лише у межах коштів, передбачених державним бюджетом на відповідний рік, з урахуванням необхідності погашення бюджетних зобов’язань минулих років, узятих на облік в органах Державного казначейства, та оплати сум, визначених договорами; сума, визначена в договорі, та зобов’язання замовника за договором може коригуватися у разі уточнення показників державного бюджету; зобов’язання у замовника виникають лише з надходженням коштів на здійснення процедури закупівель на його реєстраційний рахунок; за наявності коштів на реєстраційному рахунку постачальник зобов’язаний надати послуги (видати путівки) до закінчення календарного року.

У разі коли особи, зазначені у пункті 2 цього Порядку, мають право на санаторно-курортне лікування за кількома законами, їм надається право вибору в забезпеченні путівкою за одним із них. Грошова компенсація замість санаторно-курортної путівки для інвалідів війни та інвалідів, зазначених у статті 6-2 Закону України “Про жертви нацистських переслідувань”, і компенсація вартості самостійного санаторно-курортного лікування учасникам бойових дій, учасникам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та особам, зазначеним у статтях 6-1, 6-3 і 6-4 Закону України “Про жертви нацистських переслідувань”, виплачується в порядку і розмірах, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2004 р. N 785 (Офіційний вісник України, 2004 р., N 24, ст. 1598), а грошова компенсація замість санаторно-курортної путівки та вартість самостійного санаторно-курортного лікування деяким категоріям інвалідів відповідно до статті 29 Закону України “Про реабілітацію інвалідів в Україні” виплачується в порядку і розмірах, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2007 р. N 150 (Офіційний вісник України, 2007 р., N 10, ст. 358).

По даній справі було надано письмову консультацію.

Справа про відшкодування моральної та матеріальної шкоди. У квартирі Громадянки Н. сталася пожежа через коротке замикання в електропроводці. Внаслідок пожежі було знищено майно потерпілої.

Відповідно до п.38 Правил користування електроенергією для населення, затверджених постановою КМУ від 26.07.1999р. № 1357 (Правила) енергопостачальник зобов’язується забезпечити надійне постачання електроенергії згідно з умовами ліцензії та договором, гарантувати безпечне користування послугами, пов’язаними з електропостачанням.

Відповідно до п. 43 Правил енергопостачальник несе відповідальність за шкоду, заподіяну споживачу або його майну, в розмірі і порядку, визначеному законодавством.

Особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав. Відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 23 ЦК України моральна шкода полягає у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв’язку із знищенням чи пошкодженням її майна.

По даній справі Громадянки Н. було надано консультацію, та складено позовну заяву до суду.

Справа про перегляд судових рішень у трудових спорах. Громадянина Я. було незаконно звільнено з посади фізичного виховання, а натомість було введено посаду психолога. Проблема полягала у незнанні громадянином процедури звільнення з роботи та законодавства, що регулює дане питання.

Відповідно до ст. 43 Конституції України громадянам гарантується захист від незаконного звільнення з роботи.

Відповідно до Закону України “Про професійно-технічну освіту” від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР розділ 8 ст. 45, та Держпромтехосвіти СРСР від 29.01.1987 р. № 13 – посада керівника фізичного виховання є обов’язковою у всіх закладах профтехосвіти України. Наказом Міносвіти від 12.05.2004 р. № 386 не вказано, щоб вивести чи скоротити посаду керівника фізичного виховання чи іншого педагогічного працівника, а замість нього ввести посаду психолога.

В Акті вказано, що ВПУ-71 на 2004-2005 навчальний рік бюджетом виділено 450125 грн. Фактично використано 450125 грн., де входить оплата праці керівника фізичного виховання і практичного психолога. А також вказано про адмінпорушення директором ВПУ-71 за ч. 1 ст. 41 КУпАП та ст. 43 КЗпП України.

Із акту видно, що гроші на ці посади бюджетом виділені, але на цих посадах людей немає. Громадянина Я. звільнили з роботи 01.09.2004 р., а психолога прийняли аж 01.10.2005 р. Сума грошей цих двох посад складає більше 24000 грн. щорічно.

З огляду на вищенаведене: суд першої інстанції, другої та Верховний Суд України не взяли до уваги те, що посада керівника фізичного виховання є обов’язковою для всіх закладів профтехосвіти і скороченню не підлягає, що затверджено Законом України “Про професійно-технічну освіту” від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР розділ 8 ст. 45, та Держпромтехосвіти СРСР від 29.01.1987 р. № 13.

Отже, судами України не було застосовано норм матеріального права. Своїми рішеннями суди України свідомо і грубо порушили Європейську Конвенцію з Прав Людини, від 04.11.50р., ст.6-13-17.

Україна не забезпечує право громадянина на об’єктивний і справедливий судовий захист, чим грубо порушує наведені вище статті Конвенції, виконувати які Україна зобов’язалася при її ратифікації парламентом 11.09.1997 р.

По даній справі Я. було надано консультацію, та складено касаційну скаргу.

Справа про погодження самочинної добудови. В Львівському окружному адміністративному суді знаходиться справа за позовом Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю у Львівській області до І. про спонукання на вчинення дій. Громадянином І. було здійснено самовільну добудову.

Відповідно до ст.27 ЦПК України та у зв'язку з тим, що 05.05.2011 р. І. звернувся до Залізничної районної адміністрації про погодження самочинної добудови по вул. Бортнянського, 33 у місті Львові без згоди сусідки І. Оскільки, без згоди сусідки адміністрація не може погодити самочинну добудову, І. подав позовну заяву про зобов'язання вчинити дії, бо через постійні конфлікти з сусідкою згоди не можна отримати.

На підставі цього І. має право просити суд зробити перерву в слуханні справи за позовом Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю у Львівській області до І. про спонукання на вчинення дій, оскільки позитивне вирішення спору у Залізничному районному суді за позовом І. дозволить узаконити самочинну добудову.

По даній справі було надано консультацію, та складено клопотання до суду.

Справа про отримання інформації про пенсію.

Громадянка О. знаходиться на обліку в УПФУ в Тячівському районі і отримує пенсію по інвалідності з дитинства II групи.

Проблема полягала у незнанні громадянкою порядку написання запиту, і яким законом регулюється дане питання.

Керуючись ст.5 Закону України «Про інформацію», ч.1 ст. 20 Закону України “Про доступ до публічної інформації”, – громадянин має право просити про надання інформації про порядок і розмір нарахованої їй пенсії, відрахування, які здійснювалися та на якій підставі.

По даній справі було надано консультацію, та складено запит до Управління пенсійного фонду.

Справа про отримання інформації про повернення вкладених коштів.

Громадянином Я. були внесені кошти на рахунок до кредитної спілки на певний період. Цей період завершився і громадянин Я. хотів би повернути свої кошти. Для цього потрібно взяти яка саме процедура повернення коштів.

Керуючись ст.5 Закону України «Про інформацію», ч.1 ст. 20 Закону України “Про доступ до публічної інформації”, – громадянин Я. має право просити надати інформацію про процедуру повернення вкладів і куди можна звернутися з заявою про повернення коштів.

Безоплатна приватизація земельної ділянки.

Громадянка Р. користується земельною ділянкою. Вона хоче безоплатно її приватизувати.

Громадянці було роз'яснено процедуру безоплатної приватизації земельної ділянки. Дане питання регулюється Постановою КМУ №844 від 05.08.2009 р. “Порядок безоплатного оформлення та видачі громадянам України державних актів на право власності на земельні ділянки”.

Цей Порядок визначає спрощену процедуру безоплатних оформлення та видачі громадянам України у 2009 та наступних роках державних актів на право власності на земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку і господарських будівель, ведення особистого селянського господарства в межах населених пунктів та ведення садівництва у розмірах, визначених статтею 121 Земельного кодексу України, після прийняття рішення про передачу громадянам безоплатно у приватну власність земельних ділянок:

1) органами місцевого самоврядування до 1 січня 2002 р. – відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. N 15-92 “Про приватизацію земельних ділянок” та Земельного кодексу України від 18 грудня 1990 р. N 561-XII

2) органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з 1 січня 2002 р. – відповідно до статті 118 Земельного кодексу України

Для одержання державного акта на право власності на земельну ділянку громадянин або уповноважена ним особа подає сільському, селищному, міському голові або уповноваженій ним особі адресовану територіальному органу Держкомзему заяву про видачу такого акта. Сільські, селищні та міські голови забезпечують організацію прийому таких заяв у кожному населеному пункті.

Заява про видачу державного акта на право власності на земельну ділянку подається за місцем розташування земельної ділянки.

До заяви додається:

копія документа, що посвідчує особу;

засвідчена в установленому порядку копія довіреності – для уповноваженої особи;

копія документа, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків;

копія рішення про передачу земельної ділянки у власність, прийнятого органом місцевого самоврядування чи районною держадміністрацією, а також у разі наявності – технічна документація із землеустрою щодо складення документів, що посвідчують право на земельну ділянку (далі – технічна документація), або проект відведення земельної ділянки, виготовлений та затверджений до 15 серпня 2009 року.

У разі неприйняття сільським, селищним чи міським головою або уповноваженою ним особою заяв про видачу державного акта на право власності на земельну ділянку або зволікання з їх передачею територіальний орган Держкомзему організовує прийом заяв громадян у відповідному селі, селищі чи місті.

Територіальним органам Держкомзему, районним держадміністраціям, органам місцевого самоврядування забороняється вимагати від громадян надання будь-яких інших документів, крім передбачених цим Порядком.

У разі відсутності рішення про передачу земельної ділянки у власність громадянина, який отримав її у користування до дня набрання чинності Земельним кодексом України, громадянин звертається із заявою про передачу йому у власність такої земельної ділянки до відповідного органу місцевого самоврядування, а стосовно такої земельної ділянки, отриманої у користування для ведення садівництва за межами населених пунктів, – до відповідної районної держадміністрації.

Відповідний орган місцевого самоврядування чи районна держадміністрація невідкладно приймає рішення щодо надання дозволу на виготовлення технічної документації з наступним затвердженням зазначеної документації та наданням земельної ділянки у власність відповідно до вимог частини другої статті 118 та в межах норм, визначених статтею 121 Земельного кодексу України.

У разі прийняття органом місцевого самоврядування до 15 серпня 2009 р. рішення щодо приватизації земельних ділянок, які перебували у користуванні громадян до набрання чинності Земельним кодексом України, на підставі статті 118 цього Кодексу без попереднього виготовлення технічної документації, такий орган місцевого самоврядування за відповідною заявою громадянина приймає рішення відповідно до абзацу другого цього пункту.

Територіальні органи Держкомзему згідно з актом (актами) приймання-передачі отримують від органів місцевого самоврядування заяви громадян про видачу державного акта на право власності на земельну ділянку разом з поданими громадянами документами.

У випадках, зазначених у пункті 3 цього Порядку, до заяви додаються прийняті відповідними органами місцевого самоврядування рішення.

Рішення, прийняті відповідно до пункту 3 цього Порядку районними держадміністраціями стосовно земельних ділянок, отриманих у користування для ведення садівництва за межами населених пунктів, подаються громадянами до територіальних органів Держкомзему самостійно.

На підставі заяви про видачу державного акта на право власності на земельну ділянку протягом трьох робочих днів з дати її надходження територіальні органи Держкомзему (далі – замовники) укладають:

1) договори про розроблення технічної документації – з державними підприємствами, що належать до сфери управління Держкомзему та мають ліцензію на проведення робіт із землеустрою (далі – виконавці), у разі передачі земельних ділянок громадянам у власність у випадках, зазначених у підпункті 1 пункту 1 та пункті 3 цього Порядку.

До договору про розроблення технічної документації замовник додає такі документи:

заяву про видачу державного акта на право власності на земельну ділянку;

довідку про обмеження (обтяження) щодо використання земельної ділянки або її частини;

довідку про присвоєння кадастрового номера земельної ділянки; рішення відповідного органу місцевого самоврядування чи районної держадміністрації про надання дозволу на виготовлення технічної документації (крім випадків, зазначених у підпункті 1 пункту 1 цього Порядку);

наявні актуалізовані ортофотоплани, індексні кадастрові карти та інші планово-картографічні матеріали, а також наявну інформацію про земельну ділянку, яка може бути використана для виготовлення технічної документації.

У разі укладення договору про розроблення технічної документації з виконавцем, крім державного підприємства “Центр державного земельного кадастру” (далі – Центр кадастру), замовник повідомляє

регіональний відокремлений структурний підрозділ Центру кадастру (далі – регіональна філія Центру кадастру) про укладення такого договору для підготовки матеріалів чергового кадастрового плану;

Якщо технічна документація виготовлена без попереднього подання громадянами відповідних заяв, допускається передача замовником такої технічної документації до Центру кадастру для виготовлення державного акта на право власності на земельну ділянку. Видача державного акта у такому разі здійснюється одночасно з поданням заяви громадянином;

2) договори про проведення державної реєстрації державного акта на право власності на земельну ділянку з Центром кадастру.

До договору про проведення державної реєстрації замовник додає технічну документацію чи проект відведення земельної ділянки, виготовлений та затверджений до 15 серпня 2009 року.

Забезпечення замовника ортофотопланами, індексними кадастровими картами та іншими планово-картографічними матеріалами здійснюється Укргеодезкартографією. Виконавець протягом 10 робочих днів з дня укладення договору про розроблення технічної документації: проводить аналіз документів, що надійшли від замовника; отримує в регіональній філії Центру кадастру матеріали чергового кадастрового плану в електронному вигляді; виконує необхідні обстежувальні, польові та камеральні роботи; виготовляє технічну документацію у двох примірниках і подає їх на паперовому та електронному носіях до регіональної філії Центру кадастру і замовникові для погодження.

Технічна документація, що виготовляється відповідно до цього Порядку, не підлягає погодженню з природоохоронними і санітарно-епідеміологічними органами, органами архітектури і охорони культурної спадщини.

У разі необхідності прийняття рішень про уточнення площі земельної ділянки, її цільового призначення тощо або необхідності прийняття рішення про передачу земельної ділянки у приватну власність виконавець повертає замовникові подані ним документи разом з технічною документацією з обґрунтуванням причини повернення.

Замовник погоджує технічну документацію протягом трьох робочих днів з дати її надходження та подає для заповнення до районного (міського) підрозділу регіональної філії Центру кадастру бланк державного акта на право власності на земельну ділянку або повертає органу місцевого самоврядування (чи громадянину у випадках, передбачених

абзацом третім пункту 4 цього Порядку) за актом приймання-передачі подані ним заяву та документи з обґрунтуванням причини повернення.

Регіональна філія Центру кадастру протягом одного робочого дня з дня надходження технічної документації на електронному носії перевіряє її зміст, вносить відповідні відомості до бази даних державного земельного кадастру і передає до районного (міського) підрозділу регіональної філії Центру кадастру для заповнення бланка державного акта на право власності на земельну ділянку.

Районний (міський) підрозділ регіональної філії Центру кадастру протягом одного робочого дня з дня отримання бланка державного акта на право власності на земельну ділянку заповнює його та передає замовнику для підписання.

Державний акт на право власності на земельну ділянку, підписаний замовником та органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, який прийняв рішення про безоплатну передачу громадянину земельної ділянки у власність, передається для державної реєстрації відповідному районному (міському) підрозділові Центру кадастру.

Видача державного акта на право власності на земельну ділянку здійснюється представником районного (міського) підрозділу Центру кадастру у строк, що становить не більш як 30 робочих днів після надходження заяви про його видачу до замовника, за місцем розташування земельної ділянки.

Замовник разом з органом місцевого самоврядування організовує видачу державних актів на право власності на земельну ділянку в кожному населеному пункті.

З метою створення Державного фонду документації із землеустрою технічна документація на паперовому носії передається виконавцем замовнику протягом 10 робочих днів з дня її погодження замовником.

По даній справі було надано письмову консультацію.

Справа про нарахування пенсії. Громадянки К. Управлінням пенсійного фонду нараховувалася пенсія. 10 грудня 2008 р. К. взяла розрахунок про нарахування пенсії за 2007-2008 р., а згодом 4 травня 2011 отримала ще один розрахунок пенсії за 2007-2011 р. і між ними виявилася неспівпадіння. Також підтвердженням того, що є порушення у виплаті пенсії підтверджується виписками з Львівського відділення № 2 ВАТ “Родовід Банк” договір № КРМ..СМР-359/11-2006 за період з 2007 р. по 2009 р.

По даній справі було надано консультацію, та складено заяву до Управління пенсійного фонду.

Справа про надання відповіді на подання по кримінальній справі № 123-0033 “на усунення умов та причин, які сприяли скоєнню злочину”. До голови Л. сільської ради надійшло подання від слідчого СВ Перемишлянського РВ ГУМВСУ у Львівській області Т. про осудження поведінки жительки села М. у зв’язку з вчиненням нею злочинів, а саме “підроблення документа, який видається чи посвідчується підприємством, у становою, організацією, який надає права, з метою його використання” та “використання завідомо підробленого документа”.

Відповідно до ст. 62 Конституції України, ст. 2 КПК України, п. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

По даній справі голові Л. сільській раді було надано консультацію, та складено відповідь на подання прокуратури.

Справа про захист прав у судовому порядку та реалізації процесуальних прав. Громадянка В. отримала судові рішення про розлучення, але заперечує проти нього і вважає його незаконним і необґрунтованим.

Суд не взяв до уваги те, що вона заперечувала проти позову. Вона зареєструвала своє заперечення, але в судовому засіданні його не зачитали, тому вимушена була розповісти про це усно. Громадянка В. розповіла про дійсну причину того, чому пішла з дому. А саме, розповіла в судовому засіданні про те, що пішла з дому не з власної волі, як вказав позивач, а вимушена була втекти з дому з неповнолітньою дитиною. Тому, що чоловік кожен день приходив п’яний. А того вечора, коли вимушена була втекти, він вдарив її в область голови і лиця. Коли вона з дитиною втекли з хати, то звернулась за допомогою в міську лікарню. Їй надали першу медичну допомогу. Наступного дня вона поїхала знімати побої і звернулась в міліцію.

В позовній заяві позивач вказує на те, що в них нічого немає спільного. Вона це заперечувала, оскільки в них є спільна квартира, яку придбали за спільні гроші, перебуваючи в шлюбі.

Суд також не взяв до уваги твердження про те, що протягом десяти років, які вони живуть в квартирі, чоловік забрав з хати документи і

відмовляється приписувати неповнолітню доньку і її. Якби її батько не згодився прописати дитину, то донька була б взагалі ніде не зареєстрована.

Також судом не взято до уваги те, що позовна заява написана не особисто позивачем, а його матір’ю. Про що він також розповів в судовому засіданні.

Відповідно до ст.213 Цивільного процесуального кодексу України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з’ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Відповідно до ст. 60 Сімейного кодексу України майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить чоловікові та дружині на праві спільної сумісної власності.

Відповідно до ст. 63 Сімейного кодексу України дружина та чоловік мають рівні права на володіння, користування і розпорядження майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності.

Відповідно до ст. 68 Сімейного кодексу України розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно, набуте під час шлюбу.

Відповідно до ст. 110 Сімейного кодексу України позов про розірвання шлюбу може бути пред’явлений одним із подружжя.

По даній справі була надана була написана апеляційна скарга.

Справа про незаконну госпіталізацію. Громадянин Г. був госпіталізований в психіатричну лікарню, на підставі одержаних відомостей від працівника міліції.

Проблема полягала у незнанні громадянином порядку написання запиту про надання інформації.

Відповідно до Закону України “Про доступ до публічної інформації” кожен громадянин має право отримати інформацію, яка стосується його особисто.

По даній справі був написаний запит про надання інформації.

Справа про стягнення боргу за комунальні послуги. Громадянка К. отримала ухвалу відкриття провадження у справі про стягнення боргу за комунальні послуги.

Проблема полягала у незнанні громадянкою порядку написання заперечення на позовну заяву.

По даній справі було написано заперечення на позовну заяву.

Питання оренди землі та захист порушених прав у судовому порядку.

Договір оренди землі було укладено на три роки до 18.12.2011р. Відповідно до п. 8 договору після закінчення строку договору орендар має переважне право поновлення його на новий строк.

Відповідно до ст. 33 Закону України “Про оренду землі” по закінченню строку, на який було укладено договір оренди землі, орендар, який належно виконував обов’язки за умовами договору, має переважне право перед іншими особами на укладення договору оренди землі на новий строк (поновлення договору оренди землі). Орендар, який має намір скористатися переважним правом на укладення договору оренди землі на новий строк, зобов’язаний повідомити про це орендодавця до спливу строку договору оренди землі у строк, встановлений цим договором, але не пізніше ніж за місяць до спливу строку договору оренди землі. У разі якщо орендар продовжує користуватися земельною ділянкою після закінчення строку договору оренди і за відсутності протягом одного місяця після закінчення строку договору листа-повідомлення орендодавця про заперечення у поновленні договору оренди землі такий договір вважається поновленим на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором. У цьому випадку укладання додаткової угоди про поновлення договору оренди землі здійснюється із: власником земельної ділянки (щодо земель приватної власності); уповноваженим керівником органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування без прийняття рішення органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування про поновлення договору оренди землі (щодо земель державної або комунальної власності).

Відповідно до ч.2 і ч.3 ст. 17 Закону України “Про оренду державного та комунального майна” у разі відсутності заяви однієї із сторін про припинення або зміну умов договору оренди протягом одного місяця після закінчення терміну дії договору він вважається продовженим на той самий термін і на тих самих умовах, які були передбачені до-

говором. Після закінчення терміну договору оренди орендар, який належним чином виконував свої обов’язки за договором, має переважне право, за інших рівних умов, на укладення договору оренди на новий термін, крім випадків, якщо орендоване майно необхідне для потреб його власника. У разі якщо власник має намір використовувати зазначене майно для власних потреб, він повинен письмово попередити про це орендаря не пізніше ніж за три місяці до закінчення терміну договору.

Відповідно до ч. 4 ст. 284 ГК України строк договору оренди визначається за погодженням сторін. У разі відсутності заяви однієї із сторін про припинення або зміну умов договору оренди протягом одного місяця після закінчення строку дії договору він вважається продовженим на такий самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором.

Відповідно до ст. 15 Закону України “Про звернення громадян” органи державної влади, місцевого самоврядування та їх посадові особи, керівники та посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об’єднань громадян, до повноважень яких належить розгляд заяв (клопотань), зобов’язані об’єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань). Відповідь за результатами розгляду заяв (клопотань) в обов’язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов’язки. Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві (клопотанні), доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон і викладенням мотивів відмови, а також із роз’ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Відповідно до ст. 18 Закону України “Про звернення громадян” звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження.

По даній справі було написано апеляційну скаргу.

Справа про визнання протиправною бездіяльність та зобов’язання вчинити певні дії. 18 вересня 2009 року між громадянкою А. та відповідачем було укладено договір оренди земельної ділянки для обслуговування малої архітектурної форми на підставі ухвали міської ради.

Договір оренди землі було укладено на три роки до 18.12.2011р. Відповідно до п. 8 договору після закінчення строку договору орендар має переважне право поновлення його на новий строк.

Оскільки строк договору завершувався, то позивачка звернулася з заявою до голови постійної комісії архітектури, містобудування та охорони історичного середовища міської ради про продовження договору оренди земельної ділянки для обслуговування МАФ. Але відповіді про задоволення чи відмову в проханні не було отримано і на даний час.

Через бездіяльність відповідача на позивача районною адміністрацією міської ради було подано позовну заяву до суду про демонтаж тимчасової споруди (малі архітектурної форми), у зв'язку з тим, що договір оренди землі закінчився і не був продовжений, хоча заяву на продовження було подано.

Справа про позбавлення батьківських прав. У громадянки І. народилася дитина від відповідача. Коли дитині було 1, 5 роки батько дитини відповідач їх покинув, та з 2009 року вона виховує сина сама, оскільки батько не приймає жодної участі у його вихованні та утриманні, не виконує своїх батьківських обов'язків. Син є дитиною-інвалідом з дитинства, що підтверджується довідками, посвідченням та випискою з історії хвороби. Йому необхідне регулярне лікування, придбання ліків, реабілітація.

Ухилення батька від виконання своїх обов'язків виражається у тому, що він не піклується про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, зокрема: не забезпечує необхідного харчування, медичного догляду, лікування дитини; не спілкується з дитиною в взагалі, що порушує нормальне самоусвідомлення дитини; не виявляють інтересу до її внутрішнього світу; не приймає участь у виховному процесі та не забирає його із дошкільного навчального закладу, не сплачує аліментів на дитину, це підтверджується розрахунком заборгованості по аліментах.

Крім доданих до заяви документів їх зможуть підтвердити свідки.

Відповідно до п. 2 ч.1 ст. 164 Сімейного кодексу України, батько може бути позбавлений судом батьківських прав, якщо він, він ухиляється від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини.

У відповідності з ч. 4, 5 ст. 19 Сімейного кодексу України при розгляді судом спорів щодо позбавлення батьківських прав обов'язково є участь органу опіки та піклування, який подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у

результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, а також на підставі інших документів, які стосуються справи. У зв'язку з цим зазначений орган необхідно залучити до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог.

По даній справі було написано позовну заяву.

Справа про зобов'язання вчинити певні дії, проведення перерахунку та відшкодування моральної шкоди.

Громадянка О. прописана в комунальній квартирі, але на даний час проживає по іншій вулиці. Дана комунальна квартира знаходиться в жахливому стані і потребує капітального ремонту. 2005 року міською радою було ініційовано проведення капітального ремонту.

Відповідно до переселенчого листа від 12.04.2006 р. №322/504 в комунальній квартирі мав розпочатися капітальний ремонт. На час капітального ремонту сім'я в складі чотирьох осіб поселяються в іншу квартиру. Після закінчення капітального ремонту мешканці зобов'язані повернутися на своє постійне місце проживання.

В 2006 році два рази були виділені кошти на ремонт квартири, але ці кошти були використані на інші цілі. Про це було сказано на особистому прийомі в директора Департаменту житлового господарства та інфраструктури.

04.03.2008 році позивачка написала заяву до районної адміністрації про зміну місця проживання свого сина у зв'язку із ремонтом квартири. Личаківська районна адміністрація не заперечувала щодо зняття з реєстраційного обліку малолітнього сина.

Їх переселили і вони більше 1,5 року жили без прописки. Їх прописали знов в комунальну квартиру в 2009 році. Через те, позивачка не мала можливості оформити пільгову, муніципальну субсидію за комунальні послуги. Тому я оплачувала всю суму без пільг.

Син позивачки хворіє психічним захворюванням. Відповідно до стану здоров'я не може проживати в комунальній квартирі, а тим більше в таких умовах, в яких знаходиться наша квартира. На даний час наша квартира знаходиться в аварійному стані. Жити в ній практично неможливо. Тому дуже необхідно зробити в ній капітальний ремонт, який мав би розпочатися в 2005 році, але до цього часу нічого не було зроблено.

У зв'язку з переліченими вище неправомірними діями зі сторони відповідача позивачка зазнала значної моральної шкоди, яка виразилась

в емоційних та душевних страждання, а також хвилюваннях. Внаслідок протиправної поведінки відповідача була позбавлена можливості реалізувати своє право на проживання в квартирі в нормальних умовах. Більше ніж 1,5 року не була ніде прописана, не змогла виробити пільгову, муніципальну субсидію щодо оплати за комунальні послуги. Не змогла оформити допомогу по догляду за дитиною-інвалідом, а також вчасно розпочати лікування дитини, тому стан здоров'я погіршився і лікувати стало важче.

По даній справі було складено заяву у відповідні органи.

Справа про скасування рішення сільської ради та зобов'язання вчинити певні дії.

Відповідно до договору купівлі-продажу позивачка купила будинок і земельною ділянкою.

9 березня 1989р. Виконавчий комітет сільської Ради народних депутатів прийняв рішення, яким дозволив позивачці будувати новий житловий будинок і господарські споруди на старому місці .

Сусідка проханнями почала просити позивачку дозволити зробити через її ділянку тимчасовий проїзд для завезення будівельних матеріалів під будівництво їхнього житлового будинку. В даній сусідки є спільний проїзд з іншою сусідкою. З 1946р. дорога потребувала ремонту, і у зв'язку з цим, щоб не їхати через її подвір'я, то позивачка пішла на зустріч і дозволила тимчасово користуватися своєю земельною ділянкою, оскільки на той час через ділянку відповідно до будівельного паспорта на забудову земельної ділянки 1989 р. проходила дорога.

27 травня 2009 р. позивачка звернулася із заявою до сільського голови сільської ради про надання дозволу на виготовлення технічної документації із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право власності на землю для обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд площею 0, 13 га згідно із проектом забудови. На XVI сесії V скликання № 261 від 10 квітня 2009 р. сільською радою було прийнято рішення про те, щоб залишити проїзд до присадибної ділянки сусідки шириною 3,8 м по частині земельної ділянки позивачки, добровільно переданої нею для створення заїзду. А розмір присадибної ділянки позивачки (за винятком частини земельної ділянки, переданої під заїзд сусідки), залишити згідно будівельного паспорта.

02.11.2011р. вдруге звернулася до сільського голови сільської ради із заявою про надання дозволу на виготовлення технічної документа-

ції із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право власності на землю для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд площею 0,13 га. 10 листопада 2011р. від сільської ради прийшло повідомлення про те, що заява буде розглянута на сесії сільської ради, яка відбудеться у листопаді 2011р. Але на даний час ніякої відповіді не отримували.

По даній справі було складено заяву до сільської ради.

Розділ II

Участь неурядових громадських організацій у сприянні правовій просвіті в сільських населених пунктах

Глава 1

Трудові та соціально-економічні права у фокусі діяльності громадських неурядових організацій

Сьогоднішні умови розвитку діяльності неурядових громадських організацій вимагають від них не тільки активності, знань та навичок у сферах законодавства, правозастосування, але і залучення в адвокатуванні змін, активного використання інструментів моніторингу, підтримки стратегічних судових справ громадського інтересу, участі у вторинній допомозі не тільки у використанні національних механізмів захисту, але і міжнародних інструментів захисту трудових прав.

Саме неурядові громадські організації є партнерами держави у наданні соціальних послуг та вирішенні проблем соціально вразливих верств населення.

Однією із вагомих проблем в Україні залишається питання бідності та рівня забезпечення життя населення в сільських населених пунктах. За різними підрахунками до 27-30 % українського населення можна вважати бідними за індикаторами ООН.

Як відзначається у доповіді Комісії з розширення правових можливостей бідних верств населення «Як зробити закон доступним для всіх», одним із чотирьох «стовпів» розширення правових можливостей є трудові та соціальні права, поруч із такими як доступ до правосуддя і верховенство права, право власності та підприємницькі права. Як відзначається у доповіді «Більшість бідного населення проводить час на роботі, але при цьому не отримують достатнього для життя доходу».

Соціально-економічні права: українські реалії. Трудові права та інші права є тісно пов'язаними між собою, але вони становлять одну із основ у посиленні правових можливостей бідних верств населення. Одним із важливих «джерел» розуміння стану із правами людини у державі є, безперечно, Рішення Європейського Суду з прав людини. В розумінні Європейського Суду з прав людини мирне володіння своїм майном включає не тільки «класичне» право власності, яке розгляда-

ється в Україні.[1] Також Європейський Суд з прав людини включає до мирного володіння своїм майном, до прикладу, виплати за трудовим договором та інші виплати. Так як і в інших подібних справах, у справі «Баландіна проти України» (заява N 16092/05, рішення від 6 грудня 2007 року) встановлено порушення статті 1 Першого протоколу щодо мирного володіння своїм майном, коли справа стосувалась заборгованості щодо виплати заробітної плати. Держинський районний суд м. Харкова у рішенні від 5 травня 2000 року зобов'язав колишнього роботодавця заявниці – Державне комунальне ремонтно-будівельне підприємство з ремонту житлового фонду Фрунзенського району м. Харкова – виплатити їй 4489,02 грн. заборгованості із заробітної плати та інших виплат, однак після ліквідації заборгованість залишилась, у зв'язку з відсутністю коштів підприємства-боржника. Аналогічно у справі «Батрак проти України» (заява N 50740/06, рішення від 18 червня 2009 р.) встановлено, що 9 квітня 2004 року Автозаводський районний суд міста Кременчука присудив заявниці 8636,45 гривень виплат, гарантованих статтею 57 Закону України «Про освіту». Зазначені виплати, передбачені для викладачів, не здійснювались через відсутність видатків на такі цілі у державному бюджеті. У справі «Безуглий проти України» Європейським Судом з прав людини встановлено порушення статті 1 Протоколу № 1 у зв'язку із тим, що заявнику не виплачено присуджені національним судом виплати щодо заборгованості із заробітної плати. У справі «Білецька проти України» (заява № 25003/06, рішення від 10 грудня 2009 року) встановлено порушення права на мирне володіння своїм майном через невиконання рішення суду про виплату заробітної плати. У справах «Деревенко та Довгалюк проти України», «Дідух проти України» також розглядалось Європейським Судом з прав людини питання про виплату заробітної плати. [2]

Більшість Рішень Європейського Суду з прав людини останнім часом навіть і коли пов'язані із захистом права власності, здебільшого стосуються виконання рішень національних судів. Фактично можна говорити про те, що жодне право в Україні, в тому числі трудове право, не може бути ефективно захищене, оскільки не працює судова система та механізми виконання рішень національних судів. У результаті оцінки системних звернень громадян проти України до Європейського Суду з прав людини, Суд застосував процедуру «пілотного рішення» у справі Юрій Миколайович Іванов проти України (заява N 40450/04, рішення від 15.01.2010 р.) [3] повторюваний і хронічний характер проблем, які

лежать в основі порушень, велика кількість потерпілих від таких порушень в Україні та нагальна необхідність надання їм невідкладного й належного відшкодування на національному рівні.» Про системний характер проблем, на який указується в цій справі, свідчить той факт, що на час розгляду справи у Суді очікували розгляду приблизно 1400 заяв проти України, які повністю або частково стосувались цих проблем, і кількість таких заяв постійно зростає. Суд зобов'язав державу здійснити заходи щодо забезпечення виконання рішень судів.

В силу того, що в підготовлених законопроектних ініціативах поєднувалось питання ефективності механізмів виконання рішень судів та питань «ручний режим» визначення пільг та інших соціальних виплат, це викликало соціальну напругу. Можливість впливу прийнятого закону «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» на посилення ефективності системи виконання судових рішень не високо оцінюють експерти та правозахисники.

Отож щодо України існує чимала кількість справ щодо порушення трудових прав, доказів того, що це є одним із «викликів» у захисті прав людини сьогодні.

Як відзначається у доповіді Комісії з розширення правових можливостей бідних верств населення «Як зробити закон доступним для всіх», одним із способів розширення правових можливостей є розширення кола суб'єктів та спектру правових послуг для таких верств населення. В тому числі це слід забезпечувати через зняття бар'єрів у наданні правової допомоги, врахування потреби активної участі асоціацій юристів, адвокатів, правозахисників, стимулювання такої участі, в тому числі залучення до надання правової допомоги, підтримки держави.

Система правової допомоги в Україні починає формуватись завдяки певним зрушенням у законодавчому регулюванні, водночас надалі поки що основним «виконавцем» цих «послуг» державі не вдається стати, це «зобов'язання» взяли виконувати громадські організації, благодійні організації, правозахисні приймальні.

Громадські неурядові організації за підтримки проектів міжнародної допомоги здійснюють надання такої безоплатної правової допомоги. Наприклад, у рамках коаліції «Трудові відносини», що підтримується Проектом USAID «Правова країна» залучені близько тридцяти громадських неурядових організацій, що надають правову допомогу, правові клініки та юридичні фірми. Метою коаліції є сприяння забезпеченню прав людини у сфері трудових відносин, покращення доступу

до правосуддя, підвищення правової обізнаності, вдосконалення правового регулювання та юридичної практики у сфері трудових відносин, розвиток діалогу між учасниками трудових правовідносин шляхом надання консультацій, правової освіти, представлення інтересів на основі пріоритетів верховенства права і прав людини.

Також в Україні здійснюється реалізація ініціативи «Покращення правових можливостей бідних верств населення» за підтримки Інституту Відкритого Суспільства, на території України координується Міжнародним Фондом «Відродження» та виконується безпосередньо місцевими НУО, які мають значний досвід у правових проектах.

Безоплатна правова допомога у невеликих та сільських населених пунктах. Очевидним є те, що навіть після того, як буде повністю сформована система правової допомоги у відповідності із Законом України «Про безоплатну правову допомогу», сподіватись про «доступ до правосуддя та правової допомоги» у сільських населених пунктах навряд чи можна.

Суб'єктами надання безоплатної первинної допомоги визначено більше коло осіб (в тому числі органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи приватного права, спеціалізовані установи, стаття 9 Закону), натомість безоплатну вторинну правову допомогу за рахунок коштів бюджетів можуть надавати відповідно до статті 15 Закону тільки такі суб'єкти: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, що включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Центри з надання вторинної правової допомоги відповідно до статті 16 Закону «Про безоплатну правову допомогу» утворюються Міністерством юстиції України при головних управліннях юстиції в АРК, областях, м. Києві та Севастополі з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Вочевидь, що «досягнути» потреб сільського мешканця така правова допомога не зможе, натомість спроможність сільських бюджетів самостійно забезпечити правову допомогу населенню є обмеженою з огляду на здебільшого дотаційний характер бюджетів.

Стратегічні справи захисту трудових прав та участь в адвокаційній діяльності. На сьогодні громадські неурядові організації мають певні

законодавчі можливості для комунікації із органами державної влади, народними депутатами, комітетами парламенту, які приймають рішення щодо тих чи інших питань. Цими можливостями не можуть «скористатись» установи, створені органами влади, державні службовці.

Проблеми реалізації та захисту соціально-економічних прав, які можуть представити, підтримати як необхідні до вирішення громадської організації, професійні спілки, набувають більшого розголосу, в тому числі у законопроектній роботі.

Саме правозахисники та громадські активісти є ініціаторами та надавачами правової підтримки в стратегічних справах судового захисту, формуванні прецедентів, проведенні моніторингів та підготовці звітів про порушення прав людини. Щороку Українська Гельсінська спілка з прав людини спільно із іншими громадськими організаціями готує та поширює доповіді про стан прав людини в Україні.[4]

Механізми залучення державою неурядових організацій до надання соціальних послуг, у тому числі правової допомоги. Залучення неурядових організацій до надання певних соціальних послуг за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів має ряд переваг. Це стало хорошою практикою для інших європейських країн. На жаль, поки що в Україні розмежується питання надання безоплатної правової допомоги (яка є за своєю суттю «соціальною послугою») та залучення неурядових організацій до надання соціальних послуг.

Як вбачається із норм Закону «Про безоплатну правову допомогу» вони не визнаються суб'єктами надання вторинної правової допомоги, оскільки не можуть розраховувати на залучення в рамках цього закону. Органи місцевого самоврядування можуть залучати суб'єктів приватного права для надання безкоштовної правової допомоги за кошти відповідного бюджету. При обранні «форми» місцеві ради (наприклад, у містах обласних центрах) надають перевагу не залученню на основі конкурсу неурядової організації, а створення власних установ. Сільські бюджети не є на сьогодні спроможними застосовувати будь-яку із цих форм через обмежені фінансові ресурси.

Певні зрушення в залученні неурядових організацій до реалізації програм та проектів за рахунок коштів державного бюджету відбулись через прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка» Н

1049 від 12 жовтня 2011 року. Порядок завдяки активній участі громадськості містить прогресивні засади організації фінансування заходів та програм НУО з рахунок державних коштів, визначення найбільш ефективного переможця на основі конкурсних засад.

Проте чи буде в «фокусі» органів публічної влади, які оголошуватимуть конкурс на фінансування, саме правова допомога – залежить від того, яким чином визначатимуться і «прописуватимуться» пріоритети у державних та місцевих програмах. Неурядові організації мають можливість брати участь в консультаціях щодо проектів програм (наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. №996 передбачає порядок обов'язкових консультацій щодо проектів державних і регіональних програм економічного, соціального і культурного розвитку, рішень стосовно стану їхнього виконання, Закон «Про молодіжні та дитячі громадські організації» – щодо програм для молоді і дітей).[5] Також на рівні місцевих рад існує можливість громадських неурядових організацій адвокатувати прийняття регіональних програм, наприклад, щодо здійснення правової просвіти громадськими організаціями.

Деякі органи місцевого самоврядування, що мають достатні ресурси створили власні правові приймальні (центри) надання правової допомоги, однак більш ефективним було б, на нашу думку, визначення переможця – неурядової організації (організацій) – на основі конкурсу, надання приміщення та фінансування для надання правової допомоги.

Неурядові громадські організації як надавачі правових послуг можуть зробити значніший «внесок», ніж створені органами влади спеціалізовані установи, чи органи влади самостійно. Чому саме неурядові організації можуть краще надати послуги та вирішити проблеми у певній сфері суспільних відносин, ніж державний сектор? Оскільки вони: 1) більш наближені до відповідних цільових груп, на які спрямовані програма, послуги, допомога, 2) вищою є довіра до діяльності НУО, аніж до державних структур, що і так порушують права людини, є незалежними, 3) вони краще знають проблеми та потреби цих цільових груп, 4) можуть залучити додаткове фінансування на реалізацію програми (послуги), вирішивши ці питання через кампанії збору коштів, залучення спонсорів, що дає можливість надати підтримку більшій кількості представників цільових груп та підвищити їх якість, 5) їх діяльність не спрямована на отримання прибутку членами чи засно-

вниками організації (вони є невідповідними), а усі надходження спрямовуються на виконання цілей та завдань організації, 6) до реалізації програм окрім фінансових ресурсів можуть залучити фахівців, волонтерів на громадських засадах, 7) мають більший досвід та кваліфікацію у формуванні стратегічних справ, 8) НУО є більш гнучкими та менш бюрократичними, що дозволяє швидко та якісно надавати відповідні послуги.

Підхід конкурсного визначення суб'єкта приватного права, що надаватиме безкоштовну правову допомогу за кошти місцевого бюджету, залучення громадських неурядових організацій, гарантує ефективніше використання коштів, незалежність у правовому супроводі справ, в яких наявні конфлікти із органами влади, дозволяє поєднати громадські ресурси та ресурси органу місцевого самоврядування.

[1] Див. звіт Центру громадської адвокатури «Непорушне право власності: українські реалії»//Л., 2012. www.cga.in.ua

[2] Приклади Рішень Європейського Суду з прав людини у справах громадян проти України, використані в огляді: Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Абрамов проти України» від 10 липня 2008 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Баландіна проти України» від 6 грудня 2007 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Батрак проти України» від 18 червня 2009 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Безуглий проти України» від 22 грудня 2005 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Білецька проти України» від 10 грудня 2009 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Білокін проти України» від 18 червня 2009 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Бочан проти України» від 3 травня 2007 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Буза проти України» від 29 листопада 2005 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Деревенко та Довгалюк проти України» від 29 листопада 2007 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Дідух проти України» від 31 січня 2008 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гайкович проти України» від 20 грудня 2007 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гімадуліна та інші проти України» від 10 грудня 2009 р., Рішення Європейського Суду з прав лю-

дини у справі «Жушман проти України» від 28 травня 2009 р., Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Совтрансавто-Холдинг» проти України» від 25 липня 2002 р.

[3] Рішення Європейського Суду з прав людини у справі Юрій Миколайович Іванов проти України (Заява N 40450/04, рішення від 15.01.2010 р.). <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.6846.0>

[4] Див. Доповіді про права людини в Україні. <http://helsinki.org.ua/index.php?r=a1b7>

[5] На розгляді Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування знаходиться проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, вирішенні питань місцевого значення» (№3654 від 26.01.2009 р. прийнятий у першому читанні), що передбачає обов'язковість сприяння громадським експертизам органами місцевого самоврядування, також можливість створення громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів при органах місцевого самоврядування, проведення обов'язкових консультацій із громадськістю щодо програм на рівні органів місцевого самоврядування.

Глава 2

Проблеми місцевого значення та шляхи їх вирішення

Кожний населений пункт, який був залучений до реалізації проекту та в якому працювали консультанти має певні проблеми місцевого значення, які потребують негайного вирішення з огляду на їх масштабність. Юристи та консультанти Центру також були долучені до практичного вирішення цих місцевих проблем шляхом надання консультаційної та інформаційної підтримки.

Зокрема, в селах Муроване та Малехів основною проблемою є функціонування сміттєзвалища (так зване «грибовицьке сміттєзвалище»), яке розташоване неподалік села (межує з селом), на яке вже впродовж кількох десятиліть звозять сміття з міста Львова. Сміттєзвалище створює нестерпний запах та породжує антисанітарію в селі. Питання закриття сміттєзвалища або будівництва сміттєпереробного заводу вже давно було предметом розгляду міської, районної та обласної влади. Проте жодного результату на даний час немає. Впродовж останніх років ведуться активні дискусії на різних рівнях з цієї проблематики, але, на жаль, позитивні зрушення лише декларуються і залишаються виключно «на папері». Юристи центру надавали консультаційну допомогу у вирішенні цього питання. Однак від сільської ради та сільського голови мало що залежить у вирішенні цього питання. Варто віддати належне наполегливості місцевої влади, яка щосили намагається вирішити цю проблему місцевого значення. Слід зазначити, що це питання на місцевому рівні було вирішене ще у 2004 році, але і до сьогодні міська влада Львова, районна та обласна влада не поспішає закрити дане сміттєзвалище. Сільські ради, які ініціюють його закриття активно намагаються вплинути на обласну і Львівську міську ради, з вимогою заборонити вивіз сміття в ці села. Зокрема 17 серпня 2011р. відбулася виїзна сесія сільської ради за участю представників обласної влади біля сміттєзвалища, на якій планували поставити «крапку» на цьому питанні. Але поки що це питання не вирішено.

Ще однією проблемою, яка теж потребує вирішення в багатьох селах, є відсутність дитячих майданчиків. І хоча з місцевого бюджету виділено кошти на будівництво дитячого майданчика, місцева громада активно виступає проти такого майданчику в тому місці, де заплановано його спорудити. Це пояснюється тим, що відповідно до генпла-

ну села його розташування передбачене біля річки Малехівки, в яку зливають каналізацію та яка протікає недалеко від сміттєзвалища, яке отруєє і забруднює воду у річці, а дитячий майданчик в такому місці може завдати непередбачуваної шкоди для здоров'я дітей. На даний час лобіюється питання спорудження дитячого майданчика в іншому місці.

Також слід зазначити, що в селі Малехів виникла загроза забруднення водозабору, з якого беруть воду мешканці села (і кількох інших сіл) внаслідок самовільних захоронень, що здійснюються працівниками львівського комунального підприємства «Кладовище «Голосківське» мешканців м. Львова в районі садово-дачного кооперативу «Садівник» на території Малехівської сільської ради Жовківського району (це одне з найбільших за площею кладовищ біля Львова для поховань, на якому на даний час відбувається найбільше поховань). Зокрема, самовільно вирубуються дерева для розчищення території на майбутні захоронення. Неподалік, як вже було зазначено вище, є водозабірник, який забезпечує водою мешканців с. Малехів і м. Дубляни, та квартал житлово-садибної забудови Калнишевського-Садова, що налічує понад 300 домогосподарств. Працівники ЛКП порушують санітарно-захисну зону кладовища. Водночас немає жодного документу на право користування земельною ділянкою та на захоронення. Крім цього, сільська рада не погоджувала документації з розчищення територій для захоронення. Мешканці Малехова обурені діями працівників ЛКП «Голосківське», а на адресу сільської ради надійшло ряд скарг власників земельних ділянок садово-дачного кооперативу «Садівник» про те, що на їхніх ділянках повним ходом проведені захоронення. На ці земельні ділянки є зареєстровані державні акти на землю для ведення садівництва. Сільська рада неодноразово зверталася до Львівської міської ради про зупинення та ліквідацію стихійних захоронень, на що приходять відповіді, що захоронення не проводяться. Після таких звернень Комісія з питань екології, природних ресурсів та рекреації Львівської обласної ради подала звернення з переліченими головою Малехівської сільської ради фактами у прокуратуру, Держекоінспекцію у Львівській області та управління земельних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації.

В інших селах існують іншого плану проблеми місцевого значення. Зокрема, на території практично всіх сіл відсутні джерела наповнення місцевого бюджету, оскільки немає діючих підприємств, які б могли взяти в оренду земельні ділянки або інше комунальне майно. Це тягне за собою безліч невирішених проблем. Зокрема, сільський буди-

нок культури потребує ремонту: перекриття даху, встановлення вікон і опалення тощо. Ця проблема зумовлена неефективністю використання комунального майна. У селах місцева влада не володіє повною інформацією про належне їй комунальне майно (будівлі, споруди, земельні ділянки тощо). Для того, щоб отримати всю інформацію треба активно зайнятися пошуком інформації, документації щодо належності певного майна відповідній сільській раді (як представнику власника – територіальної громади села). Нерідко представники сільських рад, в тому числі і голови, не володіють необхідними знаннями щодо того, як цю інформацію здобути (куди звертатися, які документи подавати тощо). Але найбільше вражає пасивність окремих сільських рад по даних питаннях. Фактично має місце бездіяльність, яка зумовлена незнанням закону та складністю процедури з'ясування цієї інформації.

Крім того, в селах також є певне майно, яке може використовуватися більш ефективно в інтересах громади, зокрема, за словами багатьох мешканців сіл, доцільно було б відновити діяльність сільських клубів, в яких можна було би проводити різні заходи, здавати окремі приміщення в цих клубах в оренду, що зумовило би наповнення місцевого бюджету, а також сприяло би культурному розвитку сіл. Проте досить складно знайти інвесторів, які були б згодні на такі інвестиції. Водночас позитивні прецеденти в окремих селах вже траплялися. Окремо слід згадати про проблему використання земельних ділянок. Зокрема, в багатьох селах є укладені договори оренди землі строком на 10-20 років за дуже низьку орендну плату (такі договори зазвичай були укладені 5-10 років тому, коли ціноутворення на оренду землю було іншим). Для прикладу, за кілька гектарів поля орендар платить в місяць близько 150 грн. загалом. Це теж свідчить про неефективність використання комунального майна. Консультанти Центру неодноразово ініціювали перед сільською владою питання перегляду плати за землю для орендарів, що дало би змогу наповнити місцевий бюджет і вирішувати питання місцевого значення.

У кількох селах гостро стоїть питання ремонту доріг. В багатьох випадках дороги в селах у дуже поганому стані. При цьому зазвичай ремонт частини доріг перебуває у віданні сільської ради, а частина – у віданні «Райавтодору». Траплялися такі випадки, коли сільська рада має кошти (власні чи виділені з районного бюджету як субвенція чи дотація) на ремонт доріг, але не може їх витратити, оскільки ці дороги перебувають у віданні райавтодору, який водночас не має коштів на

їх ремонт. Витрачання на ремонт дороги коштів сільської ради в даному випадку буде незаконним та тлумачитиметься як перевищення повноважень з подальшим притягненням до відповідальності відповідних посадових осіб. Така ситуація була в селах Муроване, Сороки Львівські, Волсвин та в інших.

Неякісні дороги тягнуть за собою ще одну проблему – незадовільне автосполучення до сіл. Консультанти Центру періодично наголошували місцевій владі на необхідності лобювання питання ремонту доріг, необхідності покращення руху маршрутних автобусів до сіл. В окремих селах автобус приїжджає до села двічі на день (через незадовільне сполучення та деяку віддаленість від основної траси – 2-5 км), це спричиняє певну транспортну ізоляваність сіл.

В окремих селах автобуси їздять не за графіком, особливо це відчутно у вечірній час. Місцева влада реагує на такі порушення шляхом написання відповідних заяв, але результату вони не дають. Причиною цього, в тому числі, є те, що в окремі села досить складно знайти перевізника, який в принципі має бажання використовувати даний маршрут, а за умови пред'явлення йому претензій про неналежне виконання своїх зобов'язань, взагалі припинить рух до даного села і село залишиться без транспортного сполучення взагалі. Причиною таких дій перевізників є нерентабельність здійснення перевезення до певних населених пунктів або в певний час доби. Сільська рада та відповідні голови намагаються вирішувати ці проблеми і в деяких селах вже є позитивні зрушення. Юристи Центру надавали консультаційну допомогу місцевій владі для вирішення цих проблемних питань в інтересах мешканців даних сіл.

Незадовільна ситуація в селах і з вуличним освітленням. Коштів у місцевому бюджеті на підтримання освітлення не передбачено, а спонсорів чи меценатів знайти складно. Зокрема, консультанти Центру надавали експертну допомогу голові сільської ради (с. Волсвин) у написанні заявки (мініпроєкту) до районної та обласної ради на виділення коштів на благоустрій села, в першу чергу на впровадження та підтримку вуличного освітлення. Проблема освітлення вулиць села в нічний час – одна з найактуальніших проблем для мешканців сіл. В селах Волсвин та Городище за результатами опитування та голосування на загальних зборах проведених у березні 2011 року ця проблема була визначена як надзвичайно важлива та яка потребує негайного вирішення. Відсутність нічного освітлення негативно впливає на рівень безпе-

ки та рівень комфортності життя громадян, які повертаються у вечірній час до своїх домівок. Проблема загострюється під час зимового періоду, коли з гурткової роботи повертаються школярі. Саме відсутністю освітлення пояснюється зростання правопорушень на території сіл у темну частину доби. В зв'язку з цілковитою відсутністю зовнішнього освітлення, в окремих селах заплановані роботи по реконструкції системи на центральних вулицях сіл. Враховуючи неспроможність забезпечення фінансування власним місцевим бюджетом, вихід із складної ситуації можливий лише за умови залучення зовнішніх ресурсів. Завдяки вирішенню проблеми з освітленням вулиць на селах відбудеться покращення доступу громадян до соціальної інфраструктури сіл, буде забезпечено наявність зовнішнього вуличного освітлення села на тривалий час, буде поширено позитивний досвід використання енергозберігаючих технологій, відбудеться підвищення рівня безпеки та рівня комфортності життя громадян, які повертаються у вечірній час до своїх домівок з роботи, школи тощо, або пересуваються освітленими вулицями села з іншою метою.

Демографічна ситуація у багатьох селах також не з найкращих, це впливає зокрема на функціонування дитячого садочку і школи, що у недалекому майбутньому може привести до закриття навчального закладу (школи). Це зумовлено тим, що багато молоді не має роботи з належною оплатою праці в селах, та навіть у райцентрах. Тому гостро стоїть проблема безробіття. На території сіл не залишилось підприємств, які надавали б його мешканцям можливість працювати і заробляти кошти, а тому багато людей змушені переїжджати, їхати за кордон. Зростає пияцтво, руйнування сімей, і в кінцевому результаті деградація сільського населення.

Більшість молодих людей переїжджають на роботу у Львів або в інші великі міста. Створення робочих місць в сільській місцевості повинно відбуватися планомірно, але враховуючи те, що на території багатьох сіл, а часто і поблизу, в межах району, сусідніх районів, немає великих підприємств, які могли б забезпечити роботою мешканців сіл, ця проблема набуває все більших масштабів. Вирішенням цієї проблеми могло б бути залучення інвестицій, які б вкладалися в розвиток інфраструктури села і були взаємовигідними як для села та його мешканців, так і для інвестора, який вкладає кошти. Зокрема, прикладом такого інвестування може бути комунальне підприємство, створене в одному з сіл Львівщини з ініціативи відповідного сільського голови. Підприємство працюватиме спільно з інвесторами щодо добування піс-

ку в межах села. В результаті буде створено робочі місця для мешканців села, а дохід такого підприємства спрямовуватиметься до місцевого бюджету. Консультанти Центру брали активну участь у створенні та налагодженні діяльності цього підприємства шляхом надання консультаційної допомоги.

Серед інших проблем місцевого значення слід також виділити те, що практично в кожному селі є річка, в яку зливають «каналізаційні стьоби», і яка не очищається належним чином, причиною чого є відсутність відповідних коштів в місцевому бюджеті. Вирішення цієї проблеми частково залежить від самих мешканців, які можуть самотужки вживати відповідних заходів для зменшення викидів та проведення очистки самої річки. На це теж неодноразово наголошували консультанти Центру місцевій владі та мешканцям. Ще однією проблемою, безпосередньо пов'язаною з благоустроєм, є відсутність смітників в селах або їх недостатня кількість. При цьому мається на увазі як великі смітники, так і малі (наприклад, на зупинках громадського транспорту. Біля магазинів тощо). Вирішення цієї проблеми належить до повноважень місцевої влади, проте у більшості сіл на неї з невідомих причин влада не реагує.

В багатьох селах існують проблеми з «пайовиками». Зокрема, переважно землі пайовиків не використовуються, це пов'язано з тим, що селяни-пайовики мають ще свої власні земельні ділянки, які вони використовують для власних потреб, а пайові землі отримали як винагороду за свою попередню працю. В результаті цілі поля в селах «простоюють» та не використовуються. В кількох селах сільські голови проявили активність і знайшли інвесторів, в деяких селах навіть кількох, які змагалися між собою, для оренди цих земель. Консультанти Центру надавали правову допомогу мешканцям при укладенні договорів оренди належних їм земельних паїв. В результаті такої діяльності землі в селах почали оброблятися, а мешканці отримали певну плату за належне їм нерухоме майно.

Також в окремих селах сільські ради та їх голови почали активну роботу щодо повернення землі, яка, на їх думку, була передана у власність з порушенням процедури, а інколи з порушенням принципу доцільності, наприклад, немалі земельні ділянки надавалися у власність не мешканцям їх села, а стороннім особам, і це при тому, що в сільській раді було чимало звернень про надання земельних ділянок саме від односельчан.

Також виникає проблема, пов'язана з функціонуванням аптек та медпунктів. Не у всіх селах ці заклади функціонують взагалі. Хоча з ініціативи державної влади на місцевому рівні (села зокрема) відбувається реформування медпунктів, їх реорганізація. Це не впливає позитивно на життя місцевої громади. Сільська влада періодично піднімає це питання перед районною та обласною владою, але поки що позитивних зрушень немає.

Також в селах в багатьох випадках або відсутня культурно-розважальна інфраструктура, або вона потребує певних капіталовкладень для належного функціонування. Наприклад, основними об'єктами є місцевий клуб, який нерідко знаходиться або в аварійному стані, або потребує бодай поточного ремонту, та стадіон, який теж треба підтримувати в належному стані. Наприклад, кількох селах місцева влада ініціює ремонт цих об'єктів, залучаючи бюджетні кошти (в тому числі з бюджетів вищих рівнів), кошти інвесторів, меценатів або здійснюючи ремонт на засадах самофінансування за рахунок праці мешканців села. Зокрема, завдяки цьому в одному з сіл Перемишлянського району (Лягодів) будується новий стадіон («будується» – це голосно сказано, бо лише проводяться роботи вирівнюванню місцевості, посадці трави, облаштуванню підсобних приміщень та споруд). Але все-одно слід віддати належне місцевій владі за таку діяльність.

Отже, як бачимо, проблем місцевого значення в селах є досить багато. Вищенаведені проблеми не є вичерпними, а лише тими, які проявляються найбільш яскраво, і потребують негайного вирішення. А їх вирішення не завжди залежить від сільської ради та сільського голови, але в будь-якому разі саме ці органи місцевого самоврядування можуть (і зобов'язані) впливати на розв'язання цих та інших проблем місцевого значення. Завдяки підтримці і роботі неурядових організацій в багатьох селах діяли інформаційно-консультаційні центри, в яких правову та консультаційну допомогу могли отримати не лише мешканці цих сіл, а й представники сільських рад для вирішення місцевих проблем в інтересах громади села.

Висновки та рекомендації.

Мешканці сіл живуть у певному інформаційному вакуумі, де вони не мають змоги отримувати інформацію про ситуацію в законодавстві, не можуть відповідно захистити свої права, не знають, яким чином можна з користю для себе використати наявні у них ресурси. Наявність у сільського населення одного телебачення не є достатньою. Така ізо-

льованість часто стає причиною суперечок як між самими громадянами (суперечки за землю, за межі території, суперечки за житло), так і з місцевою владою. Цей вакуум спричинений певною мірою віддаленістю сіл від районних центрів, від міст, де життя набрало значно швидший темп. Цю різницю дуже просто побачити вже і між мешканцями сіл, які знаходяться близько до міст і тих сіл, які є віддаленими. Громадяни не знають своїх прав, не знають способів захисту належних їм прав, не мають змоги звернутись за допомогою, часто через відсутність інформації, де таку допомогу можна отримати, чи через відсутність коштів.

Голови сільських рад та сільські ради дуже зацікавлені у навчанні своїх мешканців, у донесенні до них корисної інформації, у інформуванні громадян про можливі варіанти вирішення виникнутих у них проблем, чи просто консультації спеціалістів.

Щодо виправлення ситуації, яка склалась у сільських населених пунктах, потрібно здійснювати діяльність, спрямовану на підготовку і розповсюдження матеріалів по роз'ясненню норм чинного законодавства для сільського населення, підвищувати правову обізнаність, при цьому залучати органи місцевого самоврядування до співпраці.

Також слід надавати методичну та практичну допомогу органам місцевого самоврядування в організації та проведенні право роз'яснювальної роботи з населенням, необхідно проводити семінари, тренінги по висвітленню питань, які цікавлять жителів і допоможуть їм вирішувати проблемні правові ситуації.

Крім того, доцільно проводити масову просвітню діяльність в школах з метою покращення рівня правових знань та правової освіти серед молодого населення, адже всім відомо, що рівень цивілізованості українського суспільства визначається і тим, наскільки його члени знають свої права, знають свої обов'язки та поважають права інших громадян.

Зважаючи на те, що основним наявним ресурсом у селі є земля, і саме в більшості випадків через відсутність роботи земля є постачальником коштів, дуже важливо доводити до сільського населення важливу інформацію про сутність, обсяги та інші характеристики ринку землі, права та обов'язки громадян і юридичних осіб, укладення договорів оренди землі, майнові паї, приватизація земельних ділянок, способи захисту прав на землю, а також інформувати населення про діяльність органів, які здійснюють контроль за використанням та охороною земель.

Здійснення правового навчання і правового виховання можливе за умови роботи юристів, які будуть навчати мешканців уникати юридич-

них помилок, вирішувати наявні питання в межах чинного законодавства, уникати конфліктів з органами влади, здійснювати аналіз ситуації і пропонувати можливі варіанти їх вирішення.

Дуже важливим аспектом підвищення правової обізнаності громадян в селах є сприяння органів місцевого самоврядування (сільських рад, сільських голів, виконкому), що може проявлятися в різних аспектах, а саме – надання приміщення (робочого місця) юристу-консультанту інформаційно-консультаційного правового Центру (іншому юристу на громадських засадах), виділення кількох годин на тиждень, протягом яких юрист сільської ради міг би безкоштовно надавати інформаційну та консультаційну допомогу громадян відповідного села, організація відповідних право просвітницьких заходів у своїх селах, в тому числі із залученням юристів, які спеціалізуються по певних напрямках.

Правову просвіту серед сільського населення можна проводити і іншими шляхами, зокрема посилення правових можливостей відбувається завдяки інформаційній продукції правового характеру, в якій доступно описано типові життєві ситуації, вирішення яких потребує знання відповідного законодавства. До такої інформаційної продукції належать газети, буклети, листівки тощо. Проте виготовлення таких матеріалів потребує залучення певних додаткових коштів. Водночас інформаційні матеріали можна розміщувати і на інформаційних стендах, які можна розміщувати як в приміщенні сільської ради, так і в інших приміщеннях, де збирається багато мешканців (пошта, школа, великі магазини тощо).

Завдяки вищезазначеним заходам варто розвивати активну життєву позицію, яка характеризуватиметься знанням основних правових засад регулювання суспільних відносин, вмінням їх застосовувати та нетерпимістю до порушення своїх прав.

Розділ III **Правовий захист безробітних мешканців сільських районів**

Глава 1 **Механізми (способи) захисту трудових прав** **та їх ефективність в українських умовах**

Трудові права є одними із тих, щодо яких порушення відбуваються найчастіше. На сьогоднішній день ми можемо спостерігати повну відсутність бажання у громадян відстоювати порушення своїх прав у сфері трудових відносин та переконання в тому, що роботодавцю все дозволено. Також, побутує думка, як це не дивно і серед роботодавців, що якщо він має свій власний приватний бізнес (не державна структура чи установа) – то жодні норми Кодексу законів про працю чи іншого трудового законодавства на нього не поширюються.

Аналізуючи звернення, які надходять до правової приймальної Центру громадської адвокатури, така ситуація, є можливою, у зв'язку з великою необізнаністю громадян щодо своїх прав на робочому місці, зокрема це стосується таких питань як звільнення, скорочення, невиплата заробітної плати, надання чи ненадання відпустки, допомог у зв'язку з травмами на виробництві тощо. Однак, ще гіршими є знання громадян щодо механізмів захисту своїх прав, тобто, знання того, куди можна звернутися, коли твої права порушуються. Отже, у зв'язку з такою низькою правовою обізнаністю громадян щодо своїх трудових прав та механізмів їх захисту і виникає ситуація «безвідповідальності» більшості роботодавців.

Для того, щоб захистити свої трудові права, слід знати, до яких органів ми можемо звернутися за захистом, чи певним роз'ясненням – якщо воно потрібне. Відповідно до статті 259 Кодексу Законів про працю України (далі КЗпП) нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють спеціально уповноважені на те органи та інспекції, які не залежать у своїй діяльності від власника або уповноваженого ним органу, а саме – центральні органи державної виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні; – вищий нагляд за додержанням і пра-

вильним застосуванням законів про працю здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами; – громадський контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють професійні спілки та їх об'єднання. Крім того, державний нагляд за тим, чи дотримуються на підприємствах, установах та організаціях законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці здійснюють Державний комітет України по нагляду за охороною праці, Державний комітет України з ядерної та радіаційної безпеки, органи державного пожежного нагляду управління пожежної охорони Міністерства внутрішніх справ України, органи та заклади санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України.

Однак, «найпопулярнішими» органами, до яких звертаються громадяни, або до яких їм рекомендують звернутися, є територіальна інспекція з питань праці у відповідному районі, органи прокуратури та суд. Також, якщо питання стосується виплат у зв'язку з травмою на виробництві, то тоді можна також звертатися до органів Фонду соціального захисту населення від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Державна інспекція з питань праці. Відповідно до Положення про Державну інспекцію з питань праці, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 року №386/2011, Державна інспекція України з питань праці є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України. Державна інспекція з питань праці України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття (далі – загальнообов'язкове державне соціальне страхування) в частині призначення нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.

Відповідно до норм законодавства, державні інспектори праці здійснюють державний нагляд і контроль за додержанням законодав-

ства про працю на підставі таких законів та нормативно-правових актів України.

Статтею 259 КЗпП України визначено, що нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють спеціально уповноважені на те органи та інспекції, які не залежать у своїй діяльності від власника або уповноваженого ним органу.

Статтею 35 Закону України «Про оплату праці» зазначено, що контроль за додержанням законодавства про оплату праці здійснюють Міністерство праці та його органи.

Статтею 27 Закону України «Про відпустки» також зазначено, що нагляд за додержанням законодавства про відпустки здійснюють спеціально уповноважені на те органи та інспекції, які не залежать у своїй діяльності від власника або уповноваженого ним органу.

Свої повноваження державні інспектори праці ТДІЗПП здійснюють на підставі законів України «Про ратифікацію Конвенції міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі» від 08.09.2004р. № 1985-ІУ та «Про ратифікацію Конвенції міжнародної організації праці № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві» від 08.09.2004р. № 1986-ІУ.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про міжнародні договори України» Президентом України або за його дорученням від імені України укладаються міжнародні договори України, що стосуються прав, свобод та обов'язків людини і громадян. Відповідно до цього положення ратифікація зазначених конвенцій була здійснена шляхом прийняття законів про ратифікацію.

Статтею 15 Закону України «Про міжнародні договори України» зазначено, що чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права.

Частиною 1 статті 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства.

Співвідношення міжнародних договорів про працю і законодавства України також передбачені статтею 8-1 КЗпП України, тобто якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство України про працю, то застосовуються правила міжнародного договору або міжнародної угоди. Для держав-членів МОП конвенції міжнародної організації праці є обов'язковими у разі їх ратифікації.

Статтею 12 Конвенції міжнародної організації праці № 81 зазначено, що інспектори праці мають право:

а) безперешкодного проходу без попереднього повідомлення у будь-яку годину доби на будь-яке підприємство, яке підпадає під контроль інспекції;

б) входити вдень у всі будинки, що їх вони мають достатні підстави вважати за такі, що підпадають під контроль інспекції;

с) здійснювати будь-які перевірки, контроль і розслідування, котрі вони можуть вважати потрібними, щоб упевнитися в тому, що законодавчі положення ефективно виконуються, і зокрема вимагати ознайомлення з будь-якими книгами, реєстрами або документами, ведення яких приписано законодавством, з питань умов праці, з метою їхньої відповідності до законодавчих положень і зняття з них копії або витягів з окремих місць, тощо.

Статтею 18 Конвенції МОП № 81 зазначено, що національним законодавством передбачаються та ефективно застосовуються відповідні санкції за порушення законодавчих положень, застосування яких підлягає контролю з боку інспекторів праці, та за протидію інспекторам праці під час здійснення їхніх обов'язків.

Відповідно до частини 1 статті 113 Конституції України Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади та керується у своїй діяльності Конституцією і законами України, актами Президента України.

Статтею 116 Конституції України встановлено перелік повноважень Кабінету Міністрів України. Згідно з п. 9 указаної статті Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади. Перелік повноважень, перелічених в пунктах 1- 9-2, статті 116 Конституції України не є вичерпним, оскільки пунктом 10 встановлено, що Кабінет Міністрів України здійснює й інші повноваження, визначені Конституцією та законами України. В межах своєї компетенції, як визначено статтею 117 Конституції України, Кабінет Міністрів України видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими для виконання.

Відповідно до Положення про Державну інспекцію з питань праці затвердженого указом Президента України від 06.04.2011 року №386/2011 Державна інспекція України з питань праці є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра

України – Міністра соціальної політики України. Державна інспекція з питань праці України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття (далі – загальнообов'язкове державне соціальне страхування) в частині призначення нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.

Основні завдання Державної інспекції з питань праці України:

1. реалізація державної політики з питань державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю;

2. реалізація державної політики з питань державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства про зайнятість населення;

3. реалізація державної політики з питань контролю за додержанням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб;

4. розроблення та внесення пропозицій щодо формування державної політики з питань державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю, зайнятість населення, а також законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.

Відповідно до покладених на неї завдань, Державна інспекція з питань праці України: – здійснює державний нагляд та контроль за додержанням підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання, фізичними особами, які використовують найману працю та працю фізичних осіб, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування законодавства про працю з питань трудових відносин, робочого часу та часу відпочинку, нормування пра-

ці, оплати праці, надання гарантій і компенсацій, пільг для працівників, які поєднують роботу з навчанням, дотримання трудової дисципліни, умов праці жінок, молоді, інвалідів, надання пільг і компенсацій за важкі та шкідливі умови праці, забезпечення спеціальним одягом і спеціальним взуттям, засобами індивідуального захисту, мийними та знешкочувальними засобами, молоком і лікувально-профілактичним харчуванням; проведення обов'язкових медичних оглядів працівників певних категорій; дотримання режимів праці та інших норм законодавства; – здійснює державний нагляд та контроль за дотриманням роботодавцями вимог законодавства про пільги і компенсації працівникам, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці (щодо застосування Списків N 1 і N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятості в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятості працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці, Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня, галузевих переліків важких робіт, робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, зайнятості на яких дає право на підвищену оплату праці, а також надання працівникам підприємств пільг і компенсацій за роботу із шкідливими умовами праці; проведення атестації робочих місць за умовами праці); – здійснює державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про зайнятості населення з питань дотримання прав громадян при прийомі на роботу та працівників при звільненні з роботи; використання праці іноземців та осіб без громадянства; дотримання прав і гарантій щодо працевлаштування осіб, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці; – здійснює державний нагляд та контроль за дотриманням підприємствами, установами, організаціями, у тому числі громадськими організаціями інвалідів, фізичними особами, які використовують найману працю, законодавства про зайнятості та працевлаштування інвалідів у частині: а) реєстрації у Фонді соціального захисту інвалідів; б) подання звітів про зайнятості та працевлаштування інвалідів; в) виконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів;

– здійснює контроль за додержанням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині при-

значення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб; – взаємодіє в межах своїх повноважень з центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці щодо реалізації державної політики у сфері охорони праці; – проводить роз'яснювальну роботу з питань недопущення дискримінації на робочих місцях ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД; – взаємодіє з іншими органами влади, об'єднаннями профспілок і об'єднаннями роботодавців, іншими громадськими організаціями з питань запобігання використанню праці дітей; – забезпечує інформування населення щодо додержання законодавства про працю, зайнятості населення, а також законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування з питань призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб; – здійснює роз'яснювальну та консультаційну роботу з роботодавцями з питань, що належать до компетенції Державної інспекції з питань праці України; – разом з представниками інших органів виконавчої влади бере участь у комісіях із розслідування нещасних випадків на виробництві; – здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на Державну інспекцію з питань праці України Президентом України.

Державна інспекція з питань праці України для виконання покладених на неї завдань має право:

1) залучати спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) для розгляду питань, що належать до компетенції Державної інспекції з питань праці України;

2) одержувати в установленому законодавством порядку безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених завдань інформацію, документи і матеріали, зокрема від органів статистики – статистичні дані;

3) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, в тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

4) скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до її компетенції;

5) здійснювати безперешкодно перевірки у виробничих, службових та адміністративних приміщеннях роботодавців, а також перевірки робочих місць працівників, розташованих поза цими приміщеннями, з метою нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, ознайомлюватися під час проведення перевірок з інформацією, документами і матеріалами та одержувати від роботодавців необхідні для виконання повноважень Державної інспекції з питань праці України копії або витяги з документів, ведення яких передбачено законодавством про працю та законодавством про зайнятість;

6) здійснювати безперешкодно перевірки в адміністративних приміщеннях робочих органів виконавчих дирекцій Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття з питань призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення, передбачених загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб, ознайомлюватися під час проведення перевірок з інформацією, документами і матеріалами та одержувати від фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування необхідні для виконання повноважень Державної інспекції з питань праці України копії або витяги з документів;

7) видавати в установленому порядку роботодавцям, у тому числі фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування, обов'язкові до виконання приписи щодо усунення порушень законодавства про працю, законодавства про зайнятість населення, законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування щодо призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб;

8) складати у випадках, передбачених законом, протоколи про адміністративні правопорушення, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення;

9) вносити роботодавцям, у тому числі фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування, пропозиції про накладення дисциплінарних стягнень на посадових осіб, винних у порушенні законодавства про працю, зайнятість населення, законодав-

ства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування щодо призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб, передавати матеріали про порушення до правоохоронних органів;

10) на створення роботодавцями, у тому числі фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, належних умов для проведення перевірок посадовими особами Державної інспекції з питань праці України.

Державна інспекція з питань праці України здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Для того, щоб звернутися до територіальної інспекції з питань праці, слід керуватися нормами Закону України «Про звернення громадян».

Отже, відповідно до даного Закону під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. Як свідчить практика, громадяни зазвичай звертаються до територіальних інспекцій з питань праці з заявами або скаргами.

Для того, щоб дане звернення було розглянуте та на нього була надана вичерпна відповідь, воно повинне відповідати певним вимогам та містити відповідні відомості. Звернення адресуються органам державної влади і місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, який його подає, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги.

Звернення може бути усним (викладеним громадянином і записаним посадовою особою на особистому прийомі) чи письмовим, надісланим поштою або переданим громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства. На практиці, кращий «ефект» має письмове звернення, надіслане поштою з повідомленням про вручення. Письмове звернення повинне бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати.

Звернення може бути подано як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне).

Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження.

Крім того, слід пам'ятати, що відповідно до Статті 7 Закону України «Про звернення громадян» забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням – безпосередньо до суду.

Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються. Пропущений з поважної причини термін може бути поновлений органом чи посадовою особою, що розглядає скаргу.

Громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, посадових осіб, має право:

- особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;
- знайомитися з матеріалами перевірки;
- подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;
- бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;
- користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;
- одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;

- висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;

- вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду звернень.

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів. На обгрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого цією статтею терміну.

Однак, слід пам'ятати, що Закон України «Про звернення громадян» передбачає, що подання громадянином звернення, яке містить наклеп і образи, дискредитацію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та їхніх посадових осіб, керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, заклики до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі та інших дій, тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством.

Крім того, норми Закону України «Про звернення громадян» також застосовуються при **поданні звернення до органів прокуратури**. Відповідно до статті 1 Закону України «Про прокуратуру» нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими Радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Згідно з ч.1 ст.12 Закону України «Про прокуратуру»: «Прокурор розглядає заяви і скарги про порушення прав громадян та юридичних

осіб, крім скарг, розгляд яких віднесено до компетенції суду». Якщо на думку прокурора порушення мало місце, прокурор, його заступник може: – внести припис, протест, подання з метою усунення порушення (ст. ст. 21-23 Закону «Про прокуратуру») або – скласти протокол про адміністративне правопорушення (п. 11 ч. 1 ст. 255 КпАП) для притягнення винної особи до відповідальності.

Ще одним, у багатьох випадках найдієвішим способом захисту своїх трудових прав, є **звернення до суду з позовною заявою**. Для того, щоб правильно звернутися до суду та щоб Ваша заява була прийнята потрібно дотримуватись певних вимог та визначити ряд питань.

По-перше, потрібно встановити вид судочинства, за правилами якого буде розглядатися справа в суді. Відповідно до Цивільного процесуального кодексу України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин. Отже, як бачимо спори, які виникають у сфері трудових прав, в основному будуть розглядатися в порядку цивільного судочинства місцевими загальними судами.

По-друге визначити підсудність справи, а саме, в якій суд ми повинні подавати позовну заяву. Відповідно до ЦПК України усі справи, що підлягають вирішенню в порядку цивільного судочинства, розглядаються районними, районними у містах, міськими та міськрайонними судами.

За загальним правилом позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її перебування, а позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням.

Однак, Кодекс у певних випадках передбачає можливість вибору позивачем суду, в який подавати позовну заяву, а саме:

1. Позови про стягнення аліментів, про визнання батьківства відповідача, позови, що виникають з трудових правовідносин, можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

2. Позови про розірвання шлюбу можуть пред'являтися за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача також у разі, якщо на його утриманні є малолітні або неповнолітні діти або якщо він не може за станом здоров'я чи з інших поважних причин виїхати

до місця проживання відповідача. За домовленістю подружжя справа може розглядатися за зареєстрованим місцем проживання чи перебування будь-кого з них.

3. Позови про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, чи шкоди, завданої внаслідок скоєння злочину, можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача, або за місцем завдання шкоди.

4. Позови, пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду, можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

5. Позови про захист прав споживачів можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування споживача або за місцем заподіяння шкоди чи виконання договору.

6. Позови про відшкодування шкоди, завданої майну фізичних або юридичних осіб, можуть пред'являтися також за місцем завдання шкоди.

7. Позови, що виникають з діяльності філії або представництва юридичної особи, можуть пред'являтися також за їх місцезнаходженням.

8. Позови, що виникають з договорів, у яких зазначено місце виконання або виконувати які через їх особливість можна тільки в певному місці, можуть пред'являтися також за місцем виконання цих договорів.

9. Позови до відповідача, місце реєстрації проживання або перебування якого невідоме, пред'являються за місцезнаходженням майна відповідача чи за останнім відомим зареєстрованим його місцем проживання або перебування чи постійного його заняття (роботи).

10. Позови до відповідача, який не має в Україні місця проживання чи перебування, можуть пред'являтися за місцезнаходженням його майна або за останнім відомим зареєстрованим місцем його проживання чи перебування в Україні.

11. Позови про відшкодування збитків, завданих зіткненням суден, а також про стягнення сум винагороди за рятування на морі, можуть пред'являтися також за місцезнаходженням судна відповідача або порту реєстрації судна.

12. Позови до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за

виконавчим написом нотаріуса, можуть пред'являтися також за місцем його виконання.

13. Позови Міністерства юстиції України на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, в інтересах і за довіреністю позивача, який не має в Україні зареєстрованого місця проживання чи перебування, можуть також пред'являтися за місцезнаходженням міністерства або його територіальних органів.

Позивач має право на вибір між кількома судами, яким згідно з цією статтею підсудна справа, за винятком виключної підсудності, а саме: – позови, що виникають з приводу нерухомого майна, пред'являються за місцезнаходженням майна або основної його частини; – позови про зняття арешту з майна пред'являються за місцезнаходженням цього майна або основної його частини; – позови кредиторів спадкодавця, що подаються до прийняття спадщини спадкоємцями, пред'являються за місцезнаходженням спадкового майна або основної його частини; – позови до перевізників, що виникають з договорів перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти, пред'являються за місцезнаходженням перевізника.

Наступним, третім кроком, є пред'явлення самого позову шляхом подання позовної заяви од суду першої інстанції, де вона повинна бути зареєстрована та оформлена належним чином. Слід пам'ятати, що Цивільний процесуальний кодекс передбачає наявність певних вимог до форми та змісту заяви за наявності яких провадження по Вашій справі може бути відкрито та розглянуто.

Так, ст. 119 Кодексу передбачає такі вимоги до позовної заяви:

1. позовна заява подається в письмовій формі;
2. позовна заява повинна містити:
 - найменування суду, в який подається заява;
 - ім'я (найменування) позивача і відповідача, а також ім'я представника позивача, якщо позовна заява подається представником, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку, якщо такі відомі;
 - зміст позовних вимог;
 - ціну позову щодо вимог майнового характеру;
 - виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги;
 - зазначення доказів, що підтверджують кожну обставину, наявність підстав для звільнення від доказування;

- перелік документів, що додаються до заяви.

Позовна заява підписується позивачем або його представником із зазначенням дати її подання. Необхідність підпису пояснюється тим, що розгляд анонімних позовних заяв не допускається. Зазначення часу подання свідчить про пред'явлення позову у межах строків позовної давності і забезпечує своєчасний розгляд. Водночас днем подання заяви до суду є не дата, написана на позовній заяві, а день її реєстрації в канцелярії суду або день відправлення заяви на адресу суду поштою.

Якщо заява подається представником заявника, то до неї обов'язково повинно бути додано документ, що підтверджує його повноваження. Слід мати на увазі, що батьки з законними представниками тільки своїх неповнолітніх дітей і не можуть заявляти позови про стягнення аліментів на непрацездатних повнолітніх дітей, які потребують матеріальної допомоги. Позовну заяву може подати сам повнолітній, а якщо останнього в установленому законом порядку визнано недієздатним, – його опікун.

Також слід пам'ятати, що до позовної заяви документи, що підтверджують сплату судового збору. До заяви потрібно додавати оригінал квитанції про сплату судового збору. Також слід пам'ятати, що відповідно до Закону України «Про судовий збір» звільняються від сплати судового збору позивачі за подання позовів про стягнення заробітної плати, поновлення на роботі та за іншими вимогами, що впливають із трудових правовідносин.

При поданні позовної заяви позивач повинен додати до неї її копії та копії всіх документів, що додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб. Однак, як зазначено в Цивільному процесуальному кодексі правила щодо подання копій документів не поширюються на позови, що виникають з трудових правовідносин, а також про відшкодування шкоди, завданої внаслідок злочину чи каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду.

Слід пам'ятати, що за захистом своїх прав ми можемо звернутися до суду в будь-який момент, не зважаючи на те чи зверталися ми перед тим до органів прокуратури чи територіальної інспекції праці.

З аналізу справ та кейсів надання правової допомоги судовий захист залишається таким, що найбільше сприяє захисту порушених прав.

Глава 2

Правовий захист трудових прав у Рішеннях Європейського Суду з прав людини у справах громадян проти України

Одним із важливих «джерел» розуміння різних прав у «праволюдному» вимірі для держави є безперечно Рішення Європейського Суду з прав людини у справах громадян проти України.

Хоча повною мірою в окремій статті не відображені трудові права, та все ж окремі аспекти присутні. Так відповідно до частини 2 статті 4 Конвенції про захист прав та основних свобод людини, ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю. Також питання виплат за трудовим договором стосується статті 1 Першого протоколу передбачила: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів.» Суд вказує, що відповідно до його прецедентної практики стаття 1 Протоколу № 1 містить три окремі норми: перша, що виражається в першій фразі першого абзацу та несе в собі загальний характер, виражає принцип поваги до права власності; друга, що міститься в другій фразі того ж абзацу та має за об'єкт позбавлення права власності за певних умов; що стосується третьої, згаданої в другому абзаці, вона визнає саме можливість державам-учасникам регламентувати на власний розгляд використання майна в загальних інтересах.

За практикою Європейського Суду з прав людини питання про виплати за трудовими договорами та інші виплати відносяться до права на мирне володіння своїм майном, що поєднане із правомочностями власності. Саме таких справ Європейський Суд розглядає найбільше щодо України. Містять вони ще й один інший аспект – ефективність судового захисту та виконання рішень національних судів.

Так як і в інших подібних справах, у справі “Баландіна проти України” (заява N 16092/05, рішення від 6 грудня 2007 року) встановлено порушення статті 1 Першого протоколу щодо мирного володіння

своїм майном, коли справа стосувалась заборгованості щодо виплати заробітної плати. Так 5 травня 2000 року Держинський районний суд м. Харкова зобов'язав колишнього роботодавця заявниці – Державне комунальне ремонтно-будівельне підприємство з ремонту житлового фонду Фрунзенського району м. Харкова виплатити їй 4489,02 грн заборгованості із заробітної плати та інших виплат, однак після ліквідації заборгованість залишилась у зв'язку з відсутністю коштів підприємства-боржника.

Аналогічно у справі «Батрак проти України» (заява N 50740/06, рішення від 18 червня 2009 р.) встановлено, що 9 квітня 2004 року Автозаводський районний суд міста Кременчука присудив заявниці 8636,45 гривень виплат, гарантованих статтею 57 Закону України «Про освіту». Зазначені виплати, передбачені для викладачів, не здійснювались через відсутність видатків на такі цілі у державному бюджеті.

У справі «Безуглий проти України» Європейським Судом з прав людини встановлено порушення статті 1 Протоколу № 1 у зв'язку із тим, що заявнику не виплачено присуджені національним судом виплати щодо заборгованості із заробітної плати. У справі «Білецька проти України» (заява № 25003/06, рішення від 10 грудня 2009 року) встановлено порушення права на мирне володіння своїм майном через невиконання рішення суду про виплату заробітної плати. 16 травня 2005 року Славутицький міський суд Київської області виніс рішення про стягнення з державного підприємства «Центральне підприємство по переробці радіоактивних відходів» на користь заявниці заборгованості з заробітної плати, компенсації втрати частини заробітної плати та відшкодування моральної шкоди у загальному розмірі 6057,34 грн. 16 червня 2005 року рішення набрало законної сили, проте не було виконане. У справах «Деревенко та Довгалюк проти України», «Дідух проти України» також розглядалось Європейським Судом з прав людини питання про виплату заробітної плати.

У справі «Гайкович проти України» (заява № 38931/02, рішення від 20 грудня 2007 року) до порушення статті 1 Першого Протоколу віднесено відшкодування моральної шкоди у зв'язку із кримінальним провадженням. 10 вересня 1998 року Ленінградський районний суд м. Києва відкрив кримінальне провадження проти заявниці за наклеп. 4 лютого 2000 року той же суд визнав заявницю винною. 3 серпня 2000 року Київський міський суд скасував це рішення та закрити кримінальну справу через відсутність складу злочину. Заявниця подала цивільний по-

зов до відділення Державного казначейства України у Святошинському районі м. Києва, вимагаючи відшкодування моральної шкоди у зв'язку з кримінальним провадженням, який присудив 3360 грн компенсації.

Більшість Рішень Європейського Суду з прав людини останнім часом навіть і коли пов'язані із захистом права власності, здебільшого стосуються виконання рішень національних судів.

Фактично можна говорити про те, що жодне право в Україні, в тому числі право власності, не може бути ефективно захищене, оскільки не працює судова система та механізми виконання рішень національних судів.

У справі «Бочан проти України» (заява № 7577/02, рішення від 3 травня 2007 року) встановлено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у відповідній частині, що передбачає: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру». Суд встановив, що справа заявниці переглядалась тричі, внаслідок винесення заступником прокурора Хмельницької області та заступником голови Верховного Суду України протестів, в загальній кількості, шість послідовних рішень судів першої та другої інстанцій. Беручи до уваги обставини справи, за яких ВСУ змінив територіальну підсудність, і відсутність достатнього обґрунтування у рішеннях національних судів та розглядаючи ці питання разом і в їх сукупності, Суд вважає, що право заявниці на справедливий розгляд справи незалежним і безстороннім судом у значенні пункту 1 статті 6 Конвенції було порушено. Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Також у всіх попередніх справах проблема полягала не у винесенні неправомірних рішень судами України, а в їхньому виконанні.

У результаті оцінки системних звернень громадян проти України до Європейського Суду з прав людини, Суд застосував процедуру «пілотного рішення» у справі Юрій Миколайович Іванов проти України (заява N 40450/04, рішення від 15.01.2010 р.)^[1] щодо невиконання рішень судів. Суть питання – «повторюваний і хронічний характер проблем, які лежать в основі порушень, велику кількість потерпілих від таких порушень в Україні та нагальну необхідність надання їм невідкладного й належного відшкодування на національному рівні.» Про системний характер проблем, на який указується в цій справі, свідчить той факт, що на час розгляду справи у Суді очікували розгляду при-

близно 1400 заяв проти України, які повністю або частково стосуються таких проблем, і кількість таких заяв постійно зростає.

Суд відзначив, що за останні п'ять років, що минули після його перших рішень, в яких було вказано на наявність численних аналогічних порушень Конвенції у зв'язку з невиконанням або надмірною тривалістю виконання в Україні остаточних рішень національних судів про відшкодування та у зв'язку з відсутністю ефективних національних засобів юридичного захисту щодо таких порушень, він виніс рішення вже в більше ніж 300 таких справах проти України. Хоча справді існують певні уразливі групи українських громадян, яких ці проблеми зачіпають більше, ніж інших, і яких не обов'язково відносити до певної «категорії громадян, яку легко ідентифікувати», осіб, які перебувають у такій самій ситуації, що і заявник, (див. для порівняння згадані вище рішення у справах Броньовського, п. 189, і Гуттен-Чапської, п. 229). Як видно з практики, напрацьованої на сьогодні Судом при розгляді таких справ, будь-яка особа, яка домоглася від національного органу остаточного рішення, за виконання якого несуть відповідальність органи влади України, наражається на ризик бути позбавленою можливості скористатися вигодами від такого рішення відповідно до Конвенції. Судом надано рік для запровадити реформи в законодавстві та адміністративній практиці України для приведення їх у відповідність до висновків Суду в цьому рішенні та до вимог статті 46 Конвенції.

В силу того, що в підготовлених законопроектних ініціативах поєднувалось питання ефективності механізмів виконання рішень судів та питань про пільги та інші соціальні виплати, на їх прийняття було марно сподіватись. Також можливість впливу законопроекту на посилення ефективності системи виконання судових рішень не високо оцінюють експерти та правозахисники.

Переклади Рішень Європейського Суду з прав людини, що стосуються права власності, можна знайти на веб-сайті Міністерства юстиції України.